

**Illusterrissimi Marchionis Scipionis Maffei Historia
Theologica Dogmatum Et Opinionum De Divina Gratia,
Libero Arbitrio Et Prædestinatione**

Maffei, Scipione

Francofurti ad Mœnum & Moguntiæ, 1756

Liber XV. Quo ostenditur, quantum pugnet D. Augustini authoritas cum multis aliis erroribus, quos hâc defendi posse persuadetur rudioribus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95061](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95061)

se. Vanum ac inane esse nomen meritorum; sortes nostras ita jam tum certas, ac ratas esse, ut operam perdat, qui mutare nunc allaboret, quod mutari non possit.

2. Quoniam gratiam spectat, consentiunt primum omnes Catholici, sine interiori hoc Dei dono non modò nullas nos habere vires faciendi actum bonum, sed nè voluntati quidem, aut desiderandi. Consentiunt, diversos esse gradus gratiae, ita ut modò major, modò minor concedatur, eam tamen, quæ ad cognoscendi, adorandi Dei, benèque vivendi facultatem necessaria est, summam clementiam concedi omnibus. Consentiunt quantumcunque deum vehemens, & efficax sit gratia, nunquam tamen ita intendi, ut necessitatem inferat, volente nimurum omnium rerum Domino, bonas nostras operationes nullam esse necessitate constrictas. Consentiunt, quo-cunque demum modo explicetur gratiae efficacia, ejusmodi tamen eam esse debere, ut nè hilum officiat libertati indifferentia. Secundum hæc autem, quæ obsecro relinquitur gravis controversia? Disceptatur accedendi ingenii, atque viarum indaginarum causam, quibus evolvatur, clarissime ob oculos ponantur ea, quæ omnes cæteroqui fatentur explicari satis verbis nunquam posse. Secus se res habet secundum sectariis, qui classicas omnium fæculorum doctrinas subvertentes, aliam dari nolunt gratiam, quam supremam, & triumphantem; constitui nos perhanc in abso-

lutam necessitate bene operandi; omnia ipsi permittenda esse, omni à nobis in ipsam curam rejectam; nullamque concedi gratiam nisi hominibus ad Celestem gloriam destinatis.

3. **Duo** habemus fidei capita, quæ secum videntur pugnare. Nimirum, quod homo libero polleat arbitrio; & quod homo spectatam salutem æternam ex se non possit nisi malum, Apparens hæc antilogia duas suscitavit heresies; alteram Pelagii, dicentis hominem posse ex se bonum perinde ac malum; alteram Lutheri, & Calvini, docentium post Adami peccatum non liberum amplius, sed servum esse arbitrium. Pluribus iam locis intelleximus, eximio Doctore nostro quo modo Catholici irrumque scopulum declinent. *Homo sine Divina gratia non habet facultatem merendi.* En primam debellatam heresim! *Gratia autem, quæ ad hoc ut quis possit ad Deum converti, necessaria est, omnibus ab ipso conceditur.* En alteram quoque debellatam! ¹ *In potestate hominis est mutare in melius voluntatem; sed ea potestas nulla est, nisi à Deo detur, de quo dicitur est, dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Est igitur potestas, en unum fidei caput! sed ideo est, quia datur nobis à Deo; en alterum! Atque hic tribus inclusum verbis habes systema universum Augustini! Dogmata ipsius tribus aliis concludi in hunc modum possunt: *bonum totum à Deo est: malum contra totum à nobis est.*

(1) Retr. I. 1. c. 22.

FINIS LIBRI DECIMI QUARTI

HISTORIÆ THEOLOGICÆ

LIBER XV.

Quo ostenditur, quantum pugnet D. Augustini authoritas cum multis aliis erroribus, quos hanc defendi posse persuadetur rudioribus.

PROSEQUEMUR hoc libro, telam, quam libro superiore non licuit totam pertinere, planè atque explicatè proposituri veritatem Augustiniani systematis, ostendendo, quanto intervallo S. Doctor disjunctus fuerit ab opinionibus, quas ex eodem Quesnellum derivasse præferunt factiosi. Quo prætermisso manca foret historia nostra, quæ polliciti fuimus antiquorum hanc in materia dogmatum, ac præcipue Augustinianorum omnium seriem summam fidei, ac curam exhibere. Legi-

tur in propositionibus damnatis, ¹ fidem esse primam gratiam; non dari gratiam, nisi per fidem, extra Ecclesiam autem nullam concedi gratiam. Involunt hic se & error contra dogma, & aperta repugnantia. Quo enim pacto ad fidem adducuntur infideles, si nemini, nisi fidelis conceditur gratia? quo item pacto fides esse potest prima gratia, si sine præveniente gratia haberi nequit fides? Consonant ista cum Januenio docente: ² primam gratiam esse fidem; cum thesibus Bajanis: ³ omnia

Dogma
Quesnelli &
Januenii.

(1) Prop. 26. 27. 29. (2) Jan. degr. Salv. I. 3. c. 11. 3. Baji prop. 25.

infidelium opera esse peccata; & Philosoporum virtutes esse vitia; item cum damnatis ab Alex. VIII. Qui¹ non est in sinu Ecclesiae, eum nullum à Christo accipere influxum; nec gratiam ullam sufficientem; & necessariò in omnibus actibus suis pecare infidelem. Omnia hæc prognare factiosi conantur, tanquam dogmata nixa auctoritate Augustini; ideoque ob dicta nonnulla, quæ adferuntur à toto contextu avulsa; alioque planè sensu, quam suo, ac proprio repræsentantur.

Dogma Aug. 2. SCRIPSIT ipse: ² fides prima datur, ex quā imperentur cetera; scriptit: Per fidem imperatio gratiae; scriptit: quantumlibet autem opera infidelium prædicentur, ejusdem Apostoli sententiam, veram novimus, & invictam: omne quod non est ex fide, peccatum est. Pronunciata hæc omnia in S. Patre nostro doctrinam continent Evangelicam; sufficitque ea intelligere, ut quis agnoscat, quam malè iis abutantur factiosi. De prædestinatione SS. refundit argumentum, quo Semipelagiani hujus initium sibi arrogare conabantur, dicentes, non operum, sed fidei merito obvenire gratiam; cùm habeamus ex S. Paulo quidem, quod non sit ex operibus, non aurem, quod non sit ex fide. Respondet Sanctus, ³ Ita vero est, sed ipsam quoque fidem Dei opus esse... ex fide autem ideo dicit justificari hominem, non ex operibus, quia ipsa prima datur, ex qua imperentur cetera; quæ propriæ opera nuncupantur, in quibus justè (hoc est christianè) vivitur. En igitur, quomodo dicat Augustinus anteriorem quidem esse fidem operibus meritorii, & Christianis; nunquam autem illâ gratiâ, qua ipsa fides producitur; cùm è contrario semper docuerit: ⁴ præventri, & fidem à gratiâ; nec, nisi vocando præcedat misericordia Dei, credere quenquam posse. Sic ait: Fides impetrat gratiam, quâ lex impleatur, & bene vivatur. Ex eo, tamen, quod fides prima virtutum sit; non sequitur, præsum ad ipsum auxilium non requiri. Vidimus, dixisse antiquos Patres, principium venire deberet à voluntate; at non per hoc intelligebant, posse istius modi venire in principium sine Deo. Neque malitiosè erroris ansa ex eo capienda est, quod gratia habituali, & sanctificante non gaudeant, nisi fideles. Quo jure amabo Magister noster dei potest censuisse, nullum infidelibus gratia præstari influxum; siquidem adduxit, totiesque interpretatus est effata illa Scripturæ: Expandi torâ die manus meas populo incredulo, & contradictori. Venite ad

me omnes. Non vult quenquam Deus peire. Ecce sio ad ostium, & pulso. Inexcusabiles sunt &c. qui roties item expressit: Non omnes, qui vocati sunt, venire voluerunt; nec illi, qui venire voluerunt, debent alteri trahere, sed tantum sibi. Ut autem rectè intelligamus, an potuerit unquam ipse persuadere sibi, nullam unquam infidelibus suppeditari gratiam, observasse sufficiet, ubi docet: Nullam esse animam, quamvis perversam; quæ tamen ullo modo ratiocinari potest, in cuius conscientia non loquatur Deus.

3. NEQUE perperam intelligendum, aut ultra quam fas foret, urgendum est dictum illud Augustini: Quantumlibet opera infidelium prædicentur, Apostoli tamen sententiam veram novimus, & invictam: omne quod non est ex fide, peccatum est. Agens enim ibidem de cibis Apostolus, & diversâ circa illos hominum fide, ac opinione, laudavit eos qui agebant bonâ fide, & secundum conscientiæ dictamen: quia, qui cibum aliquem credit esse vetitum, peccat, eundem comedendo. ⁵ Ita declaravit Augustinus, quando monuit: ⁶ de cibis Apostolus ibi fuisse locutum, potuisséque hanc sententiam, occasione eorum, qui obstinatè reprehendebant, homines bestiarum jam immolatarum carnes coëmentes in macello, & quoniā sciebant, se salvâ conscientiâ id facere posse, eos promiscue cum aliis capientes; illorum item causâ, qui nimiâ religione ab omni carne, & vino sibi temperantes de aliis temerarium ferebant judicium. Bonat itaque asseruit hanc fidem Augustinus, quâ credimus omnia munda mundis. Quandoque tamen ipse verba hæc consideravit sola, atque à suo contextu avulsa, fidei tamen nomine religionem Christianam intelligens. Ita quoque fecit, quando dixit: quia ⁷ justus ex fide vivit; si ne ipsa vero etiam, quæ videntur bona opera, in peccatum vertuntur; omne enim, quod non est ex fide, peccatum est. Ita porro fecit ipsius infideli vestigis S. Leo, ita & per aliquod tempus fecerè complures alii. Hoc modo qui actiones infidelium vocat peccata, facit id comparatè ad alias; indicatque quantum sint omnes & viliores, & disjunctor ab illis, quæ à principio procedunt supernaturali; significans porro, steriles illas esse, atque ad vitam futuram inutiles; adeò, ut ad finem ultimum considerata cùm meritoria non sint, se ipsiæ æquè sint inutiles, ac si peccaminosæ forent. Hoc sensu ea sola ⁸ bona opera dicenda sunt, quæ sunt per dilectionem Dei; hæc autem necesse est antecedat fides. Potest sîne

(1) Prop. 5. & 8. inter 31. (2) de præd. SS. n. 12. de Spir. & lit. n. 52. de gest. Pel. n. 34. (3) de præd. SS. n. 12. (4) de don. pers. n. 41. ad Simpl. l. 1. qu. 2. n. 7. de Spir. & lit. n. 52. (5) Rom. XIV. 22. Tu fidem habes? ... 23. Qui auem discernit, si manducaverit, damnatus est &c. (6) Con. Jul. l. 4. n. 24. Exp. quær. prop. ep. ad Rom. n. 78. (7) ad Bonif. l. 3. n. 14. (8) in Pf. LXVII. n. 41.

his

bis esse virtus, sed falsa, & adulterina. Hinc Augustinus stylo suo phrasum vehementer amante dixit: *Omnis infidelium vita peccatum est; & nihil est bonum sine summo bono. Ubi enim deest cognitio aeterna, & incommutabilis veritatis, falsa virtus est etiam in optimis moribus.*¹

Sepe ethni-
corum
opera sunt
peccatoria
non semper.

4. ADDE, quod etiam secundum Ethicam naturalem, & Philosophiam res rarissima, ac vix possibilis futura sit, ut vera in infidelibus virtus videatur; quia vera virtus complecti omnes debet. Et sanè quotusquisque illorum est, qui non aliquo fuerit virtio contaminatus? Laudatur fortitudo impudicii, & extollitur constantia avari. Omnis insuper actio speciem suam desumit à fine, adeò quidem, ut quantumcunque etiam pulchra & illustris mundo videatur, ex hoc solo possit fieri intrinsecè mala. Jam verò quousquisque illorum fuit, qui ad opera honesta solā moveretur honestate? nec aliquā aut vanitate aut gloriola cupiditate, aut alio quadam occulto fomite incenderetur?² Virtutes ipsorum inflatae, ac superbae sunt, ac idèo *vitia sunt potius quam virtutes*. Hinc etiam dixit Augustinus: bonum agere, sed non bene agere, quisquis id agit humanæ laudis amore; dicit item alias actiones de se bonas non recto fine peccatum esse. Ad veram virtutem requiritur etiam constantia habitum; quæ autem illorum in totâ serie non fuit inæqualis? Rectè igitur dixit D. Augustinus, fortitudinem, quæ non est à Deo,³ duritiam esse, non fortitudinem. Neque ab ipso solo hæc fuit expensa veritas. Consideravit sè penumero Chrysostomus, neminem fuisse gentilium, omnis vitii expertem... arque ipsorum celeberrimos vanæ saltem gloriae dominari fuisse subiectos. Et sanè egregios planè, ac stupendos planè scriperunt libros de gloriae contemptu, temperare tamen sibi non potuère, quin suum iis nomen præfigerent; de opum despectu egerunt præclarissimè, at ipsarum harum invectivarum famam easdem aucupabantur.

5. CETERUM quando actiones eorum, qui extra Ecclesiæ gremium degunt, re ipsâ bonæ sunt in genere moris, contendum non est, quod Augustinus ea habuerit pro peccatis, adeo, ut abolitam voluerit honestatem naturalem, bonitatemque moralem; putaretque peccare hujusmodi hominem, quando erogat elemosynam, aut nutrit parentes. Certè non intellexerit ipse, Apostolum, quando dicit: *Gentes que legem scriptam non habent, na-*

*turaliter, quæ legis sunt facere, docere voluntate, evadere hæc peccata, cùm sunt à gentilibus. Nunquam operationes bonaes gentilium damnavit in seipsis; sed dixit peccatum esse, & imperfectionem, non de his in Deo gloriari.⁴ Non quia per se ipsum factum, quod est nudum operire, peccatum est; sed de tali opere non in Domino glorificari, solum impius negat peccatum. Genius ipsius sensus appetet, ubi afferit, multos illorum extitisse, qui⁵ excepto Dei cultu, in ceteris moribus, parsimonie, continentiae, castitatis, sobrietatis, ob patriæ salutem contemptæ mortis, fidei etiam inimicis servatae imitandi meritò proponuntur. Apparet idem, ubi docet,⁶ ad salutem aeternam nihil prodeesse impio aliqua bona opera; quo non negat bona esse; immo subiungit etiam omnem impium quædam bona facere opera; sed negat conferre illa quidquam ad vitam aeternam.⁷ Ante fidem quamvis videantur hominibus laudabilia, inanìa sunt. Apparet, quando affirmat:⁸ *Impiorum... quedam tamen facta nos levere, vel nōesse, vel audire, que secundum justitiae regulam non solum virtuperare non possumus: verum etiam meritò, rectèque laudamus.* Non dixisset sanè, laudanda esse peccata. Apparet, quando declarat: *Non planè in anima humana imaginem Dei vel infidelitatem, vel terrenorum affectuum labore detritam esse;* item non penitus per impietatem aboleri vim illam naturæ insitam, quæ legitimum aliquid anima rationalis sentit, & facit.⁹ Quamvis aliud sit de pietate, quæ in aliam vitam transfert beatam, & aeternam. Apparet, ubi observat, Romanorum imperium virorum tantorum¹⁰ virtutibus præclarum fuisse, ac gloriosum; quibus si neque banc Deus terrenam gloriam excellentissimi imperii concessisset, non redditurus fuisse mercedem eorum... virtutibus; cùm præmium illis aeternum concessurus non sit. Apparet, ubi notat:¹¹ *constitutam fuisse, auctamque ipsorum virtutibus rempublicam;* & licet non haberint veram pietatem erga Deum verum, quæ eos etiam in aeternam Civitatem possent deducere: *custodientibus tamen quædam sui generis probitatem, per vastissimum hoc regnum ostendisse ipsis Deum quantum valerent. Civiles etiam sine verâ religione virtutes.* Commemorata etiam fuit in SS. paginis, Romanorum fides, & humanitas florente Republica; servata cum hominibus pacis amanibus amicitia, & alienus à turbis Civilibus, atque invidiâ animus.¹² Ex quo facile quivis intelligit, non dicturum fuisse unquam Augustinum, quod jure lauden-*

(1) in Pf. XXXVIII. n. 8. (2) de Civ. D. I. 19. c. 25. Con. Jul. I. 4. n. 22. (3) in Pf. CIII. Serm. 4. n. 14. Chrys. in Jo. hom. 27. in Eph. hom. 12. in I. Cor. hom. 8. (4) Con. Jul. I. 4. n. 30. (5) ep. 164. n. 4. (6) de spir. & lit. n. 48. (7) in Pf. XXXI. n. 4. (8) de spir. & lit. n. 48. (9) ibid. (10) de Civ. Dei I. 5. c. 18. (11) ep. 138. n. 17. (12) 1. Mach. VIII. 1. - 12. 16.

tur, ac præmio compensentur virtutes, & bonæ Paganorum actiones, si illas censuerit esse peccata. Quantum porro abs fuerit ab eo, ut excluderet virtutes merè morales, rectasque Infidelium actiones in se peccaminosas crederet, appareat itidem, ubi affirmat: ¹ obstetricibus Ægyptiis, & Jerichuntinae meretrici bene fecisse Deum, quia in homines Dei misericordes fuerunt, & benignæ.

² QUANDO opportunt, docuisse crebro Augustinum, non dari virtutes in infidelibus, propterea quod actiones virtuosas non referentes ad Deum, peccent ob pravum finem; non advertunt, non age-re illum ibidem de virtutibus merè moribus, sed de Christianis. Contra assertionem ipsius, quod verae virtutes sint dona Dei, nec nostris possint viribus acquiri, obmovebant Pelagiani ² videri pudicitiam, sobrietatem, modestiam, & æquanimitatem etiam in Gentilibus. Respondet Augustinus: de illis se agere virtutibus, de illis operibus bonis, de illo bono hominum, per quod solum homo potest ad aeternum Dei donum, regnumque perduci. Ipsius contra parentibus, jaçtata illa à se opera bona eos ad salutem sempiternam, regnumque non perducere. Solas itaque virtutes Christianas, & meritorias, veras ipse virtutes appellabat; ideoque dixit: Sed abſit, ut sit in aliquo vera virtus, nisi fuerit justus: abſit autem, ut sit justus verè, nisi vivat ex fide item: si ergo ad consequendam veram beatitudinem ... nihil proficiunt hominē virtutes, nullo modo possunt esse vere virtutes. Hinc est, quod iure dixerit, peccare ipsos sine, hoc est aberrare à fine Christiano: unde Christianè loquendo possunt vocari quodammodo peccata, hoc est errores. Quandoquidem ³ quidquid bonum est ab homine, & non propter hoc sit, propter quod fieri debere vera Sapientia precipit, et si officio videatur bonum, ipso non recto sine peccatum est. Sic etiam recte dixit actus virtuosos sapientissime etiam in genere moris vitiari, quia in finem etiam moralem peccant homines, facientes actiones & se honestas fultæ, & noxiæ voluntate. Avari lucrorum vias prudenter excogitat; eaque de causâ aspera multa, & molesta fortis animo tolerant; temperantes sunt, & sobrii, abstinent actionibus injustis, ut famam sibi comparent, neque in jus vocentur. Idem dictum esto de ceteris vitiis, qui speciem virtutis duntaxat progignunt. Virtutes autem istæ tali fine turpes, atque

deformes sunt & ideo nullo modo germanæ & veræque virtutes.

⁷ Ex hac tenus dictis facile elucet, quod nunquam existimari omne gratiae lumen negari infidelibus; immo docuit bona opera infidelium non fieri ab ipsis sine aliquâ gratiâ, cum dixerit, non ipsorum illa esse, sed illius, qui bene uitit ⁴ malis; unde certissime non crediderit illa esse peccata. Proveniunt hæc ab illo gratiarum ordine, qui dat nobis existentiam; & cui debemus do-tes naturales corporis, & animi. Alius naturæ status est, alius gratiæ. Utrique concedit Deus auxilia, quæ eidem sint contemporata. Loquens Author noster contra Stoicos: ⁵ Est virtus animi, inquit, res laudabilis: prudenter mala, & bona discernens, iustitia sua cuicunque distribuens; temperantia libidines cohibens; fortitudo molestias æquanimiter sustinens. Magna res, laudabilis res. Lauda Stoice, quantum potes: sed dic, unde habes? Non virtus animi tuæ te facit beatum; sed qui tibi virtutem dedit, qui tibi inspiravit, & posse donavit. An dicimus credidisse ipsum, inspirari posse à Deo peccata? Differuit præterea saepe de lege naturali in omnium animis æqualiter descriptâ. ⁶ Quis scriptit in cordibus hominum naturalem legem, nisi Deus? ⁷ Manna formatoris nostri in ipsis cordibus nostris veritas scriptit: Quod tibi non vis fieri, alterum ne facias! atque ita deinceps de aliis principiis; quæ si violantur, rei jure plectuntur: Si observantur, etiam infidelibus Divina prospicit misericordia. In epistola quâdam agit speciatim de peccatis infidelium, quæ sunt, licet legem scriptam non habeant, cum transgrediantur legem, quam ipsa dictat ratio. ⁸ Inter principia naturalia referri & illud debet, quod ex rebus conditis agnoscamus Conditorem. Ideo iterum iterumque docet Augustinus: ⁹ Deum ubique esse præsentem; qui multis modis per creaturam sibi Domino servientem aversum vocet. Unde non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras; sed quod negligis querere, quod ignoras. Postquam dixerat: Christus ubique præsens est, quia ubique est veritas; sibi objicit: Sed quid agimus de infidelibus? nunquid illis non est præsens? ¹⁰ responderet: Est præsens & illis; sed quibus eam videant, oculos non habent cordis. Quo innuit, defectum esse in voluntate. Audi igitur de illis ex Evangelio ipso prolatam sententiam: Et lux lucet in tenebris, & tenebre eam non comprehendunt. Quale autem cœco remedium suggestum? se mundet, ¹¹

(1) Con. med. n. 32. (2) Con. Jul. I. 4. n. 14. - 33. - 17. - 19. (3) n. 21. 32. 19. (4) Con. Jul. I. 4. n. 32. (5) Serm. 150. n. 9. (6) de Serm. Dom. in mon. I. 2. n. 32. (7) in PL LVII. n. 1. (8) epist. 157. n. 15. (9) de lib. arb. I. 3. n. 53. (10) in Jo. Tr. 35. n. 4. (11) in Jo. Tr. n. 19.

unde

unde possit videri Deus. Vitia, & ini-
quitas impedimento sunt: tolle inde ista, &
videbis sapientiam, quae præsens est. Paga-
ni igitur¹ non habent gratiam Dei per Je-
sus Christum. Non est tamen² secundum
ipsius doctrinam anima, quamvis perversa,
qua tamen ullo modo ratiocinari potest, in
cuius conscientia non loquatur Deus, quodam
modo; queque non habeat aliquid voca-
tionis genus. Hinc adduxit ex Sacris pa-
ginis:³ *Impios non faciet salvos, eò quid no-
luerint scire Dominum.* Item:⁴ *non cessant
Cælum & terra, quantum in ipsis est, dicere
omnibus, ut sint inexcusabiles.* Ex omnibus
his facile colligitur, quomodo Augustinus
cum rerum conditaram locutione, qua
gratia extrinseca est, interiorem intellexe-
rit conjunctam; sine hac enim non essent
culpa obnoxii, nec diceret: *loqui in co-
rum conscientiâ Deum.* Quando scripsit, ex-
perturos infideles potestatem Dei in pun-
niendo, cuius in donis misericordiam con-
tempserunt, fatis ostendit, non credere se
illius ipsos misericordia, & donis priva-
ri. Annon observavit ipse acceptas⁵ fuisse
eleemosynas Cornelii Centurionis, & exau-
ditas orationes, antequam credidisset in
Christum?

8. *U*NDE constat nobis quâm secretis in-
spirationibus, quâmque occultis collustra-
tionibus adjuvet Deus etiam barbaros,
quamque diversâ illos viâ conducat? Pris-
cis temporibus⁶ regnavit mors ab Adam
ad Moysem; nec lex data per Moysen potuit
regnum mortis auferre, quod sola Cbristi ab-
stulit gratia. Hoc non obstante novimus,
bene multos eorum, qui ante Christum vix-
erunt, in ipsum credidisse, ac salutem fuisse
adeptos. Constat ex S. Patre nostro, sal-
vatum fuisse pium latronem sine baptis-
mo; baptismi enim vices præstitit deside-
rium animo conceptum;⁷ potestque non
tantum⁸ passionem pro nomine Christi id quod
ex baptismo deest, supplere, sed etiam fidem,
converzionemque cordis. Constat item ex ip-
so, quod⁹ converti omnes homines possint, si
velint: *quia Celeste illud lumen illuminat
omnem hominem venientem in hunc mundum.*
Discimus etiam ex Symbolo, descendisse
de Cœlis Servatorem, non propter nos fide-
les; sed propter nos homines. Quæ omnia
si in unum cogimus, facile intelligimus,
quæ præpostorè multi mentem Augustini
fuerint interpretati; quâm item falsum
sit, quod, quicunque gratiâ habituali, &
sanctificante caret, omni etiam priveretur
actuali gratiâ; quâ assertione ab omni qui
aut Christianus non est, aut gratiâ sancti-

ficante destitutus, omnis etiam boni mor-
alis potestas, & omnis ad conversionem
disponens cogitatio excluditur. Verissi-
mum quidem est, non posse, hominem
peccato obnoxium mereri, quippe cujus
actiones steriles omnino sunt; conditione
ipsius multum accidente ad statum ser-
orum antiquorum; qui, quoniam cives non
referebant, nec acquirere poterant agros,
nec possidere. Hoc tamen non vetat, quo-
minus benignos quandoque percipient in-
fluxus, quorum beneficio tam multos vide-
mus converti. Non itaque contra, sed po-
tiùs secundum mentem Augustini Concilium
Tridentinum anathemate ferit om-
nem, qui dixerit:¹⁰ *opera omnia, quæ ante jus-
tificationem sunt, quâcunque ratione facta
sunt, verè esse peccata, vel odium Dei mereri.*
Non crediderit sanè, quod Propheta Da-
niel quando exhortabatur Nabuchodonosore,
*ut¹¹ peccata sua eleemosynis redime-
ret,* ipsum ad mali quidpiam cohortatus
fuerit; neque quod Rex ille, quando glo-
rificavit Regem Cœli, ejusque justitiam, &
potentiam confessus est, novum admiserit
peccatum.

11. *QUEMADMODUM* autem ex laudi-
bus quas fidei merito tribuit Augustinus
arrepta ansa fuit, suo quasi pallio errores
aliquos recentiores obvolvendi; ita pariter
ex encorio quo caritatem prosequi-
tur; capitata fuit occasio alios quosdam eo-
dem obregendi. Ac primùm quidem, ex
eo quod tribuerint ipsi paradoxum illud,
quod omnia Paganorum opera sint pecca-
ta, utpote à fide non derivata, consecutum
est, ut & aliud eidem tribuerent, quod iti-
dem ea credit esse talia, quia non nite-
rentur caritate. Quo factum est, ut ad
deformandas virtutes non Theologicas
modò, sed & morales, atque ad subver-
tendum omnem rectum ethicæ doctrinæ
ordinem novum planè Systema funditus
erigeretur, tanquam ab Augustino, ut
iactitare consueverunt, peritum. Et quem-
admodum solidum Ethicæ disciplinæ
studium à multo jam tempore pene exo-
levit; darique eriam in illo locus cœpit
Systematis, & tricis, decorti, ac quoad
fieri potuit, depravato omni communi
principio, & dictamine: ita & hâc in ma-
teriâ omnis generis paradoxa nullo nego-
tiò admittuntur. Perutile foret ad multas
declinandas amphibologias, observari
axioma pulcherrimum studii ethicæ indi-
catum à D. Thomâ. Ingenium hoc ad-
mirabile hoc in argumento acutum magis
vidit, quâm ceteri; atque eximum planè

(1) Serm. 104. (2) De Serm. Dom. I. 2. n. 32. (3) in Job. tom. 3. p. 661. (4) Conf. I. 10. c. 6.
(5) de præd. SS. n. 12. (6) epist. 157. n. 19. (7) de qu. 83; qu. 62. (8) de bapt. I. 4. n. 29. (9) de
Gen. con. Man. (10) Sess. 6. Can. 7. (11) Dan. IV. 24.-34.

ac singulare dedit documentum, quando monuit: Virtutes bifariam ab antiquis considerari ac dividi fuisse solitas; ab aliis nimirum secundum subjectam materiam; ab aliis secundum modum. Quā animadversione neglectā infinitā antiquorum scriptorum loca sinistrē intelligentur, credenturque temerē atque inconsideratē quid effutire. Cū videre sit alium id temperantiae tribuere, quod alias adjudicat fortitudini, atque ita porro de ceteris. Qui eas consideravit secundum modum, observavit, quatuor modis animum nostrum ferrī in honestum; quoniam utetur aut discerniculo, aut rectitudine, aut firmitate, aut refrænatione. Secuerunt itaque virtutes quadrisfariam; in prudentiam nimirum, in iustitiam, temperiam, & fortitudinem; omnemque ad aliquam ex his reduxerunt habitum, prout nempe plus ex uno, quām alio modo ex ante dictis trahit. Contrā qui easdem consideravit in ordine ad subjectam materiam, maiorem multō illarum recensuit numerum; cū multae sint materiae, eaque diversae, circa quas virtus versatur. S. Augustinus pro more inter PP. recepto, priori inhærit regulæ; unde sibi docuit, *quatuor describi à multis virtutes*² & in Scripturā inveniri. De Civit.³ *Virtutem in quatuor species distribuendam esse viderunt.* Egit de illis ex instituto in alio quodam libro,⁴ ubi hanc assignavit definitionem: *Virtus est animi habitus naturæ modo, atque rationi consentaneus.* Et postea: *babet igitur partes quatuor.* Neque solum hic eas definit, sed etiam ceu partes cardinalium enumerat virtutes singulares, modestiam revocans ad temperantiam; patientiam ad fortitudinem, atque ita porro.

Non omne opus malum est, quod non procedit ex amore su- perno.

2. JAM verò, secundum recentiorum quorundam, theorematā, non fuit haec Augustini Ethica; sed non esse, nisi unam solam virtutem, puta, amorem Dei; idque ideo, quia de Divino amore agens dixit aliquando: ⁵ *Quodsi virtus ad beatam vitam nos ducit, nihil omnino esse virtutem affirmaverim, nisi summum amorem Dei ... sic enim definire non dabitem, ut temperantia sit amor, integrum se præbens ei, quod amatuv; fortitudo amor, que tolerat omnia pro amato;* atque ita de reliquis. At quis non videret non habere hīc Augustinum sermonem de virtutibus moralibus; sed loqui de supernaturalibus, quae Deum respiciunt? Quis non videt non accipere ipsum hoc loco amorem pro habitu singu-

(1) S. Th. 22. qu. 58. art. 8. Virtutes cardinales dupliciter accipiuntur: Uno modo, secundum quod sunt speciales virtutes, habentes determinatas materias; alio modo secundum quod significant quosdam generales modos virtutis. (2) in Ps. LXXXIII. n. 11. (3) de Civ. D. I. 4. c. 20. (4) de qu. 83. qu. 31. (5) de mor. Eccl. Cath. I. 1. n. 15. (6) de quæst. 83. qu. 61. n. 4. (7) de Civ. D. I. 14. c. 7. (8) ep. 137. n. 17. (9) Serm. 165. n. 4. in Jo. Tr. 9. n. 8. (10) in Ps. LXXXIX. n. 17. (11) I. Cor. XIII. 13. (12) in Ps. CIX. n. 14.

lari; sed pro omni motu voluntatis sano, & superiore? Quis non videret, dicere hīc ipsum caritati quandam quasi panegyrin; illāmque sententiam tanquam cogitationem potius rhetorican, quām doctrinam morum adducere? Verum equidem est, docere hīc ipsum, quod amor Dei se immisscat, partemque habeat in virtutibus omnibus Christianis, atque ad omnes producendas concurrat. Id quod & ab ipso expressum fuit, ubi dixit: ⁶ *quarta virrus, h.e. justitia, quæ per veteras omnes diffunditur est dilectio Dei, & proximi.* Sed num ideo confundendi inter se sunt habitus virtutum, aut tanquam inutiles prescribendi? Dixit etiam aliquando Augustinus, aliam animi motionem non esse, quām amorem: ⁷ *itā ut amor inlians habere, quod amatuz, cupiditas sit; id autem habens eoque fruens lātitia sit; fugiens, quod ei adversatur, timor sit, idque si acciderit, sentiens tristitia sit.* An ideo non erunt amplius diversæ affectiones animi? Dixit etiam, duobus præceptis caritatis conteneri non solum disciplinam morum, & Politicam; sed & Physicam & Logicam.⁸ An ideo accipiendum hoc dictum erit utilissim, Logicæque & Physiologiae in caritate studendum?

3. UTI Morales, ita & Theologicas virtutes ad caritatem revocasse dictus fuit: quandoquidem doceri ab ipso affirmant, non peccare solum infidelem etiam actionibus bonis in genere moris; quia eas per caritatem ad Deum non refert; sed etiam peccare Christianum actionibus Christiano modo bonis; si ad has non movetur caritate. Hoc idem planè est, ac imputare ipsi, quod docuerit aliam non esse virtutem. Qui enim fidem & spem virtutibus Theologicis accenseret, nunquam profectō dicet, actus fidei, & spei non esse de se Christiano modo bōnos. Dixit quandoque Augustinus: ⁹ *Caritas est, quæ sola bene operatur;* & post Apostolum: *Si caritatem autem non habeam, nihil sum.* Verū hi sunt modi loquendi, quibus refertum est nostrum idioma; nec aliud innuunt, quām caritatem esse maximam virtutum; majusque ab ipsa provenire meritum.¹⁰ *Omnia bona opera nostra unum opus est caritatis;* plenitudo enim legis caritas; docente Apostolo: ¹¹ *Fides, spes, caritas; tria bæ;* major autem horum est caritas. At dixit etiam Augustinus: ¹² *Habent nunc homines in fide, in spe, in caritate, in bonis operibus virtutes suas.* Com-

posuitque Tractatum, quô docet: ¹ fide, spe, charitate colendum Deum. Tres itaque credebat, potestque igitur & una secundum ipsum exerceri separatim ab aliâ. Igitur falsum est, cogitasse unquam ipsum, actus fidei, & spei, nisi simul sint actus charitatis, non esse Deo acceptos, immo peccare in primum preceptum, id quod non nulli modò stolidè tueruntur. Scripsit contra ad Paulinum: *Hanc enim fidem voluntus, habeant, quâ impetrant charitatem.* Habent igitur actus fidei virtutem impertrandi; licet non certò cum habituali caritate coniuncti; quippe qua tum nondum existit. Dixit de Praed. SS. *Fides prima datur, ex quâ impetrantur cetera.*² Dixit in psalmum quendam: *Quia credidisti, sperasti; quia sperasti dilexisti.* Non igitur secundum Augustinum fidei & spei initium est charitas; neque fides, & spes sunt una eademque caritas, quae credit, & sperat. Sed è contrario tanquam per gradus virtutum fides ad spem, & spes ad caritatem dedit. Quâm insolentes non disseminantur errores ad perturbandum rudioribus cerebrum!

4. MAGNO sând strategemate ad falsa sua principia consolidanda usi sunt indagantes ea loca in Patribus, quæ si verba spestes, favere ipsorum causæ videantur: ³ Prædicans S. Leo, quanta consecuturi essemus bona, si nîl aliud, quâm quod amandum jubetur, amavemus. Duo, inquit, amores sunt, ex quibus omnes prodeunt voluntates. Animus aut Dei amator est, aut mundi: in dilectione Dei nulla nimia, in dilectione autem mundi cuncta sunt noxia. Scripsit Augustinus: ⁴ Fecerunt itaque Civitates duas amores duo: terrenam scilicet amor sui usque ad contemptum Dei: Cœlestem vero amor Dei usque ad contemptum sui. Cohortans itaque, ut ad Deum convertamus amores, & pericula timeamus, monet eos, qui hoc facere omittunt: ⁵ regnare carnalem cupiditatem, ubi non est caritas, & qui noluerit servire caritati, necesse est, ut serviat iniquitati. Ex probissimis hisce admonitionibus venenum luxure factiosi. Recudit Quesnellus assertiones jam olim damnatas, ^(*) cùm affirmavit non esse nisi duos amores; quorum unus agat omnia propter Deum, alius autem omnino sit ad mundum conversus; atque ab alterutro horum omnes nostras actiones, ac voluntiones procedere. Posset hinc dici, aliud esse loqui Oratoriè, cohortando ad maius bonum; aliud loqui Dogmaticè, deducendo inde consecutiones falsas, & hereticis.

cas. Monendus deinde lector est, ex eo, quod prævaleat in unoquoque Dei amor, & caritas, hoc est virtus Christiana generaliter; aut amor mundi, & cupiditas, hoc est mali mores, & inclinatio perversa, quemadmodum dixerit SS. Patres, aliud non consequi, quâm omnem actionem, & cogitationem quæ a caritate non est, peccaminosam esse, & perversam, ut in thesi ante relatâ Author affirmit. Doctrinam hanc, ejusque consecutaria accuratè intelligere qui cupit, legat postmodum 23. propositiones, quæ post hanc in Bulla recensentur.

5. SECUNDUM has omnis actus non im-
mediatè à Dei super omnia amore pro-
ductus erit peccatum; neque id sufficit,
sed necesse est, ut proveniat ab homine
justo: ex quo fluit, peccata fore omnes
actiones communes vitæ, & adiaphoras,
peccatum item, quidquid fit à peccatore
resipiscere. Fucus qui sententiae huic
ad eo paradoxæ illinitur; varieque facies,
quas subinde sumit, impedimento sunt,
quominus vulgus pestem intus latenter
deprehendat. ^(*) Amore Dei in corde pecca-
torum non amplius regnante, necesse est, ut ^{(*) prop.} 45.

in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque
actiones ejus corrumpat. Igitur qui peccat,
nunquam redibit ad frugem; quia non
poterit facere actiones, nisi corruptas, si-
liisque amoris vitiis. Qui avaritiae cri-
mine tenetur ex. gr. cùm Sacro interest,
aut carnem macerat, non agere id potest,
nisi stimulante avaritiâ, quoniam carnalis
cupiditas etiam illas actiones corrumpit. ^{(*) prop.} 46.

Cupiditas, aut charitas usum sensuum bonum
vel malum faciunt. Igitur, qui non est in
gratiâ non uti potest sensibus nisi usu
pravo, & vicissim, qui est in gratiâ, non
potest amplius sensibus peccare. Frustra
igitur fieri Oratores tam operose etiam
probioribus inculcant, ut sensus diligenter
custodian. ^(*) Obedientia legis profluere
debet ex fonte; & hic est charitas. alio-
quin non est, nisi hypocris, aut falsa justitia.^{47.}

Unde, qui non Dei amore, sed aliâ
quâdam virtute à Deo pariter commendata,
atque inspiratâ movetur, ut multis
se penumero accidit, in boni vicem ma-
lè agit. Idcirco male assertur: ^(*) Nullum
esse opus bonum, sed aberrationem, &
peccatum, sine amore Dei. Vidimus enim
& bona opera fieri ab infidelibus, qui
Deum non agnoscent. Christianas autem
& bonas etiam illas esse, quæ fiunt ex
virtute minus perfectâ, hoc est amore
præmii æterni, aut metu pœnae æternæ,

^(*) prop.
44. usque
ad 67.

Explicatur
Augustinus.

(1) Enchir. n. 3.-6. (2) epist. 186. n. 7. de præd. SS. n. 12. in Ps. CXIV. n. 2. (3) de jejuni, Serm.
5. c. 2. & 3. (4) de Civ. D. l. 14. c. 28. (5) Enchir. c. 117. in Ps. XVIII. n. 5.

(*) pr. 50
51.

definivit ultima Oecumenica Synodus. (*)
Frus tra clamanus ad Deum, si spiritus chari-
tatis, non est ille, qui clamat; cum fides non
operetur, nisi per charitatem. An igitur in
vanum eum invocabimus ex conceptâ de
misericordia ipsius fiducia? An actum ageret
peccator, qui vitam emendare desiderans
eius implorat auxilium? (*) Omnia alia
salutis media continentur in fide; tanquam in suo
germine, & semine; sed haec fides non est abs-
que amore & fiducia. Qui igitur fidelis non
est, aut charitatem non habet, consequi
eam nunquam poterit; has enim virtutes
ut gratiae auxilium praecedat, necesse est;
hic autem contenditur, omne medium in

(*) pr. 52
53.
54.

ipsa fide concludi. (*) sola caritas Christiana
modo facit actiones Christianas eam solam
Deus audit; eam solam coronat; in modo nec
Deus est, nec religio, ubi non est caritas. En-
omnes reliquias virtutes proscriptas! En-
declaratum Atheum, quisquis in peccato
est! En impugnatam Scripturam, ubi bo-
na opera ex Dei & inferni timore profec-
ta dilaudat! & ubi tot locis declarat,
Deum omnem remunerari virtutem! En
erroris damnatam Ecclesiam, ubi peccato-
res ad orationem horruntur, argue ad pia
opera, quae ad emendationem vitae dispo-
nunt! En impietatem maximè Tridentinæ
Synodus, quae reprobavit pluribus
in locis dicentes, non esse fidem, aut spem,
ubi deest caritas; & qui anathema torfit
in eum, qui dixerit eum, qui fidem sine
charitate habet, non esse Christianum.

6. SANGI Augustinus explicans locum
Apostoli 1. Cor. nihil nos esse, sine charitate.
Quanta bona, inquit, nihil prosunt sine uno
bono! Habet ea pro bonis; at sine Christo
ad vitam celestem non conducunt. Sicha-
ritatem non habeo, licet amplas erogem
eleemosynas, licet etiam ad confitendum
Christi nomen perferam vulnera, & ignem;
inanis sunt, possunt ista fieri & amore gloriae.
Pergit: Sunt in nomine uno, caritas, &
cupiditas. Charitas nascatur in te, si nondum
nata est; & si nata est, alatus, nutritur,
crescat... Cupiditas vero in hac vita extin-
gui penitus non potest. Concupiscentia ta-
men, & caritas simul sunt. Non metuen-
dum est, ne vita esse potuerit media quedam
inter recte factum, atque peccatum. Videan-
mus atabo, an argui possit ipse docuisse,
omnem actionem hominis necessariò pro-
venire ab uno extremo, aut à Christiana
perfectione, aut ab impietate deterstibili,
ut ipsi usque adeò actus pietatis Christianæ

sint peccaminosi, si non à pura charitate
habituali procedant? hominem peccati
reum novum admittere peccatum, cùm
fundit preces, & à gravioribus se se absti-
net peccatis? Postime Sancto, qui de gra-
tiis actualibus tantâ egit energiâ, atque ita
crebro, tribui, quod eas non agnoverit,
neque aliam, quam habitualem admiserit?
quando ait: Si fiat sine caritate; nullo modo
sit bene; & ubi non est dilectio, nullum opus
bonum imputatur; non intelligit per cha-
ritatem tertiam virtutem Theologicam;
sed quemcumque actum virtutis à gratiâ
inspiratum, & ipsam quandoque gratiam.
Uſus est hoc nomine frequenter in signifi-
catione genericâ. Quid est dilectio, vel cha-
ritas... nisi amor boni? Frenanda sunt
desideria; non propter gloriam mundana-
nam, sed propter charitatem vitae aeternæ.
Deus inspirat concupiscentiam bonam, hoc
est charitatem.

III. TIMOR Dei, & poenarum tanto-
pere à Scripturâ, & Patribus commenda-
tus, per nova hæc commenta speciatim
vilipenditur, ac pro nihilo habetur (*) (**) prop.
Thesum illarum aliquæ hunc in scopum
collineant; ducto initio ab illâ, in quâ ha-
betur, quod poenitentia à metu poenæ pro-
ducta, quo magis violenta est, cō certius
ad desperationem dedit. Dixerat jam-
tum Lutherus, virtutes, exceptâ charita-
te, inane simulacrum esse; & per attritionem,
& metum gehennæ reddi bonum
hypocritam, & magis peccatorem. Quæ
sententia à Tridentinâ Synodo conceptissi-
mis verbis proscripta est. Adjungit Quen-
nells, (*) Qui vult Deo appropinquare per
instinctum naturalem, aut per timorem, agit
sicuti bestie. Volunt itaque positivam esse
obligationem, omnem nostram operatio-
nem Deo adscribendi, ex amore puro, hoc
est ex amore Dei pure propter se ipsum
amat; adeò ut si quis, id quod in dies ac-
cidit, bonum aliquod opus facit, motus
pietate, & naturali honestate; immo si id
facit motus timore Dei, aut metu poenæ
aeternæ ab ipso intentatæ, aut spe Cœli ab
ipso promissi, peccet contra primum, &
maximum præceptum, hoc est Divini
amoris.

2. OMNIA hæc paradoxa per summum
nefas imputantur Augustino. Congerunt
loca, in quibus timorem deprimit; sed
advertisendum est, in primis, loqui ipsum
ibidem reverâ quandoque de metu servili,
hoc est, qui solas penas temporaneas re-

(1) Conc. Trid. Sess. 6. can. 28. (2) Serm. 90. n. 6. (3) de lib. arb. l. 3. n. 66. (4) de grat. & lib.
arb. n. 37. de gr. Chr. n. 27. (5) de Trin. l. 8. c. 10. de Civ. D. l. 5. c. 24. de Spir. & lit. n. 6. (6)
Luth. in Serm. de penit. in Affert. artic. Aff. 6. Conc. Trid. Sess. 14. c. 4. Illam verò contritionem im-
perfectam, que attritio dicitur... si voluntatem peccandi excludat cum spe venienti, declarat donum
Dei esse... non solum non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem. Verum etiam
&c.

Timor Dei
utilis est, &
falentur.

60. 67.

(*) prop.
66.

spicit.¹ Tantum timent, nè aliquid mali in terra patientur, nè illis ægritudo accidat, nè jactura, nè exilium. Hunc passim metum intelligit, quando rejicit metum, ob quem plurimi Hebræorum observabant legem antiquam. Alias non agitur de sancto illo timore Dei, qui bestos reddit, qui timent Dominum;² & quo sit, ut eviteretur peccatum, ejusque amor; sed vito illo poenarum metu, qui cum positivo ipsius peccati desiderio conjunctus est; quique cuperet, non existere Deum, quod securior peccandi foret potestas. Hic est timor servorum nequam, conjunctus cum quodam Domini odio. Notari præ ceteris mereatur locus, quo dicit:³ In ipsa voluntate reus est, qui vult facere, quod non licet fieri; sed ideo non facit, quia impune non potest fieri. Nam quantum in ipso est, mallet, non esse iustitiam, peccata prohibentem, atque punientem. Et utique si mallet non esse iustitiam, quis dubitaverit, quodeam si posset auferre? Ac per hoc quomodo justus est iustitia talis inimicus, ut eam, si potest detur, præcipitem auferat, ne communiantem, vel judicantem ferat? Inimicus ergo iustitiae est, qui pœna timore non peccat; amicus autem erit, si ejus amore non peccet. Hic est timor ille, de quo jure saepius dixit, per ipsum legem non impleri; & inimicum esse iustitiae, qui pœna timore non peccat, sicut amicus erit, si ejus amore non peccet. Certissime hic non est timor ille pœnae, quo bona vita retinetur;⁴ & cuius instillandi causâ, toties ad populum sermonem habuit Augustinus.

3. In sententiis autem hanc in rem adductis advertendum comprimis est, vim posiram in eo esse, quod S. Augustinus abstinentiam ab omni peccato ex amore erga supremum omnium bonorum largitorem suscepit anteponat abstinentiam illi, que fit metu inferni, aut Cœli desiderio; id quod ex omnium sententiâ manifeste perfectius est, & nobilis. Quod autem non idcirco malum esse judicari timorem Dei pœnarumque æternarum, quas interminatus est, adeò crebrò docet, ac demonstrat in libris suis, ut nihil in eo legerit, qui hoc non legerit.⁵ Et amat Deus utiliter, & timetur.⁶ Qui vero vult fieri Christianus, desiderio beatitudinis, & ut non eari in ignem æternum cum diabolo, verè ipse Christianus est, qui etiam proficiendo perveniet ad amandum magis Deum, quam timendum infernum. In illud S. Joannis: Initium sapientiae est timor Domini,⁷ ait: Timor quasi præparat locum charitati . . . si autem nullus ti-

mor; non est, quā intret charitas.⁸ Ad omne opus bonum amor dicit, & timor Dei.⁹ Spiritus timoris Dei . . . sine dubio magnum est Dei donum, . . . de quo dicit ipse Christus: eum timete, qui habet potestatem & animam, & corpus perdere in gehennam; ubi ad metum servilem, poenæ æternæ ipsius Servatoris autoritate nos adhortatur. Verum equidem est, docere ipsum cum S. Joanne: quod¹⁰ consummata charitas foras mittat timorem; at simul docet, ad caritatem hanc perfectam viam sterni à timore,¹¹ quoniam pietas timore inchoatur, caritate perficitur.¹² Hinc scriptum est: Timor Dei initium dilectionis ejus, non consummatio. De timentibus diem judicii dixit:¹³ Si perfecta charitas in illo esset, non timeret. Quid igitur? Incipiat timor, quia initium sapientiae est timor Domini: timor quasi locum præparat charitati . . . si autem nullus timor; non est, quā intret charitas. Sic alibi:¹⁴ Nisi timore incipiat homo colere Deum, non perveniet ad amorem. Item:¹⁵ Cum per timorem continent se à peccato, fit consuerudo iustitiae; & incipit, quod durum erat amari, & dulcescit Deus. Notari insuper meretur, declarari ab ipso in libro de Virginitate,¹⁶ timorem quem charitas foras mittit, esse timorem hominum, non Dei; timorem item temporalium malorum, non Divini in fine judicii. Nec minus notari meretur locus, quo exponens epistolam ad Corinth. nominatim suader, laudatque timorem servilem; tantum abest, ut crediderit motiōnem versus illum peccatum esse contra primum, & maximum præceptum.¹⁷ Charitatem nondum habes; serviliter times; formido est mali, nondum dilectio boni. Sed tamen, ut ista formido custodiat te, & perducat ad dilectionem: timor enim iste, quo gehennam times, & ideo mala non facis, continet te. Et denuo:¹⁸ Adhuc enim iste timor servilis est; custos quidem malorum, ut abstineant se à malis, & abstinenti digni sint admittere ad se charitatem. De timore Dei sermonem quandam recitat Sanctus noster, inter ceteros, cuius hoc est initium:¹⁹ Multa nolis fratres de timore Dei præcepta sunt, & quam utile sit timere Deum, innumerabiliter Divina eloquia sonuerunt. Hoc quippe est idioma S. hujus Patris, qui modò rudiорibus depingitur, tanquam si timorem Dei reprobasset quasi contrarium amori; & docuisset, quod accedere ad Deum ex naturali instinctu, aut metu ipsius iustitiae, sit agere bestiarum more. Cum tamen moruerit; ravissimè²⁰ accidere, immò verd

(1) in Pf. CXXVII. n. 7. (2) Pf. CXI. 1. (3) epist. 145. n. 5. (4) Serm. 248. (5) Con. adv. leg. I. 1. c. 16. (6) de cat. rud. c. 17. (7) in ep. 1. Jo. Tr. 9. (8) in Pf. LXXIX. n. 13. (9) de gr. & lib. arb. n. 39. (10) in Pf. LXXVII. n. 7. (11) de ver. rel. n. 33. (12) Eccles. XXV. 25. (13) in ep. Jo. Tr. 9. n. 4. (14) in Pf. CXLIX. n. 14. (15) in Pf. CXXVII. n. 7. (16) de Sanct. Virg. n. 39. (17) Serm. 161. n. 8. (18) n. 12. (19) Serm. 337. n. 1. (20) de catech. rud. n. 9.

nunquam, ut quis veniat volens fieri Christianus, qui non sit aliquo Dei timore perculsus & de ipsa etiam severitate Dei, corda mortalia saluberrimo terrore quat, atque ita deum charitatem adificandam esse. Vulgatur ^(*) pr. 65. etiam docuisse Augustinum: (*) quod Moyses, Prophetæ, Sacerdotes, & Doctores legis nullum dederint Deo filium, cum non effecerint nisi mancipia per timorem. Cùm è contrario ipse, quasi insaniis hisce, & pia culis à se prævitis refragaturus, memoriam proditum reliquerit: ¹ Sive igitur Abram, sive ante illum justi, sive post eum usque ad ipsum Moysen . . . sive ceteri Prophetæ post eum, & sancti homines Dei usque ad Joannem Baptistam, filii sunt promissionis, & gratiæ, secundum Isaac filium liberæ; non servata; non ex lege; sed ex promissione bæredes Dei, cohæredes autem Christi.

4. NON minori autem laude S. Pater noster motionem ad bonum ex Cœli desiderio, & spe, aut aliâ virtute impellente prosecutus est, quam timorem. Laudavit Davidem, ² quod inclinaverit cor suum ad facientes iustificationes Dei propter retrubitionem. Hortatus fuit, ut ³ quando facimus opus bonum, propter vitam æternam faciamus. Observavit, Martyres ⁴ in tribulacione patientes fuisse, quia spe gaudebant . . . &, quod non videbant, per patientiam exspectabant. Docet duas esse valvas ⁵ Christo aperiendas, primam aperiri cupiendo regnum æternum; alteram timendo ignem gehennarum. Per cupiditatem seculi diabolus intrat, per desiderium vitaæ æternæ Christus intrat: per timorem pœnarum temporalium diabolus intrat; per timorem ignis æterni Christus intrat. Declaravit: ⁶ verè Christianum esse, qui propter beatitudinem sempiternam, & perpetuam requiem, quæ post hanc vitam Sanctis futura promittitur, vult fieri Christianus; & ut non eat in ignem æternum cum diabolo, sed in regnum æternum intret cum Christo; non rationibus motus fluxarum rerum, sed æternarum. Adjungit, hujusmodi hominem proficiendo etiam percenturum ad tales animum, ut plus amet Deum, quam timent gehennam. Non itaque ab Augustini sensis discessit SS. Tridentina Synodus, cùm anathema comminata fuit omni illi, qui dixerit, justificatum peccare, ⁷ dum intuitu æternae mercedis bene operatur.

5. QUID porro? Nonne disertis ipse verbis docuit: ⁸ Inter Divine gratiæ species reponendam esse dilectionem? Non igitur sola est, neque semper amor est gratia. Nonne docuit ⁹ magnum Dei donum esse etiam timorem, atque Divinis collustra-

tionibus accensendum esse ¹⁰ timorem corrupti hominis, pudorem, & dolorem, ortum ex peccato, ideoque ipso nos excitari in majoris orationis affectum. Nonne afferuit omnem in Christum credentem id facere propter vitam beatam, sibi in præmium obvenientem? Quo igitur pacto fugillare potuisset, id, quod provenit à Deo, & solam probare charitatem? Videtur quandoque dicere, adjutorium ¹¹ Divinum consistere in inspiratione flagrantissima charitatis: sed runc intelligit summam, maximamque gratiam. Quandoque etiam charitatis nomen imponit omni piæ mentis affectioni disponenti ad charitatem; quemadmodum illis concupiscentiæ motibus quæ concitant, ac disponunt ad peccatum, peccati solet nomen tribuere.

IV. SICUT in hoc, ita & in reliquis hâc cum materia cognatis capitibus facile est agnoscere, quâm seculari contrarius sit Augustinus. Quid aliud esse possuntus ^(*) ait ^(*) pr. 45. Questiellus: nisi tenebrae, nisi aberratio, & nisi peccatum sine fidei lumine, sine Christo, & sine charitate? Dixerat jamtum Calvinus. ¹² Subl to ejus lumine nihil aliud superesse, quidam caliginem, & cæcitatem. Quo fieret, ut peccaminosa esset omnis cogitatio non proveniens à virtute supernâ; sequereturque non posse dari naturalem Dei amorem; aut si daretur, peccaminorum fore; id quod citrâ horrorem audire nemo sustinet. Notavit Sanctus noster, docuisse Platonem, amare Deum esse philosophari. Affirmavit, principes Philosophorum investigasse naturam, & de operibus artificem cognovisse. Quæ consecutio magis naturalis, quâm emissio cujusdam actus amoris erga tam admirabilem, ac benignum artificem? Quomodo autem malum & damnable judicare potuisset tributum adeò æquum, quod conditori suo cor penderet humanum? bonumque adeò principium, ac dispositionem ad verum amorem Deo opiculante consequendum? Nunquid narrat in libris confessionum, quod Ciceronis Hortensis, liber qui interiit, & cuius pulchra nobis ipse servavit fragmenta mutaverit suum affectum, & ad Dominum mutaverit preces suas, & vota & desideria fecerit alia? Nunquid docuit, quod etiam amor proximi, quemadmodum nobis præcipitur, ¹³ certissimus gradus sit nobis, ut inhæreamus Leo; immo, quod nullus certior gradus ad amorem Dei fieri posse credatur, quâm hominis erga hominem obavitas. Ad summam itaque hanc virtutem per gradus ascenditur, qui, tan-

(1) ad Bonif. I. 3. n. 8. (2) in Pf. CXVIII. Serm. 23. n. 8. (3) in Pf. CXX. n. 10. (4) in Pf. CXXVII. n. 45. (5) in Pf. CXLI. n. 4. (6) de catech. rud. n. 27. (7) Sess. 6. can. 1. (8) Op. imp. I. 3. (9) de gr. & lib. arb. n. 19. (10) de corr. & gr. n. 7. (11) Serm. 150. n. 4. (12) de gr. Chr. n. 38. (13) de Music. I. 6. n. 46. de Mqr. Ecclæf. Cath. n. 48.

tum abeſt ut reprobentur, ut ſummopere etiam commendentur ab Auguſtino. Et quando etiam intra ſolos naturae terminos amor ſubſiſit, inutilem illum quidem; at nunquam damandum repuravit, aut malum. Diſtinctio porro hic adhibenda eſt: alia quippe eſt locutio Oratoria Catholicon, quando pro concione dicunt, ut hortentur populum, eique virtutum Theologicarum amorem inſpirent: alia viçifim eſt locutio Dogmatica Acatolicorum, id ſpectans, ut virtutes purè morales omnino aboleat. De illis non ineptè dici ē ratione potest, quod ſine fide & caritate omnia ſint error, & tenebræ; non item de his, qui hoc dicendo intelligunt peccatum eſſe, quidquid ab honestate naturali; aliisque virtutibus Christianis procedit; neque doceri nos à naturâ agnoscere Deum, & amare.

2. AUGUSTINUS docet, quod omnes ſemper profelli fuerunt Catholici; quod nempe teneamur amare Deum ex toto animo ſuper omnia; ideoque elicer interdum actus amoris erga ipsum; non illos tamen ſemper; quia præcepta poſitiva non obligant, ad agendum perpetuò. Profelli item fuerunt omni tempore, quod reſerre debeamus omnem noſtram vitam, omnésque actiones ad Deum, tanquam finem ultimum; & intellige cum intentione virtuali, non ſemper expreſſa, neque ita, ut omnis actio unicè ab huiusmodi amore procedat. Nemo gratiae magis dignitatem ſubvertit, quèm iſtae doctrinæ, quæ ſub ementia charitatem extollendi ſpecie eam reducunt ad imposſibile. Docet inſuper Magiſter noſter, motivum charitatis, & puri amoris eſſe nobilissimum, ſublimiſſimum, ſanctiſſimum: at non ideò excludit alia motiva, quæ inducent ad bene ope-randum; non ideo credit eſſe peccatum, non ſemper ex puro operari amore. Sua-deri quidem poſſet, ut ſemper id fieret; non autem imperari: conſuli poſſet, non præcipi. Quid? quod plurimum detri-menti foret pietas Christiana, ſi, quò homines in vitorum cœno immersos ad fru-gem reduceres, fas tibi non foret aeterni eos ſupplicii conſideratione perterrefa-re; aliisque hujus generis animadverſionibus erigere; neque aliud præterquam pu-rum amorem liceret prædicare! Quam di-versa, imò quamè diametro oppofita ſem-per fuit Sancti nostri opinio! ¹ Si autem jam Christianiſunt, & recte vivere negligunt, verberentur timoribus, & præmiorum laudi-bus erigantur.

3. Ut deſeruent magis Augustini ſen-

ſa, ſuppoſuiffe iſpum, quidquid à purâ cha-ritate non proficiſcit, proficiſci à concu-piſcentiâ; ſiquidem inter has medium nihil interſit, ac proinde, quidquid à priori non nascitur, vitioſum eſſe; atque in hujus rei testimonium addueunt, quod di-xit de doctri. Chrif. ² Non autem præcipit Scriptura, niſi charitatem, nec culpat, niſi cupiditatē, & eo modo informat mores ho-minum. Eo autem loco charitatis nomine intelligit ipſe omnem animi motionem ad bonum; per concupiſcentiam autem, & in alio quodam loco per cupiditatē intelligit omnem animi motum ad malum. Quo ſenuſ amor, qui bonus non eſt, malus eſt: non tamen idcirco ſequitur non dari certos virtutis gradus; nec bonam eſſe poſſe actionem illam, quæ provenit ex motivo bono, licet non optimo. Quis ſibi perſuadeat, quod D. Paulus, quando ad conju-ges dixit: ³ Viri diligite uoxes uoxes! in-telligeret id de amore Dei purè propter ſemetiſum? Hinc Sanctus noſter cùm de charitate ageret, docuit, charitatem aliam eſſe Divinam; aliam humanam. ⁴ Neque li-citum duntaxat eſſe, ſed exiſtere præcep-tum ⁵ humanā charitate diligendi conju-ges, diligendi filios, diligendi amicos. Omnia enim iſta nomina babent neceſſitudinis vinculum, & gluten quodammodo charitatis. En medium quid inter charitatem Divinam, & concu-piſcentiam! Permisit amari filios, anari conju-ges, etiſ ſeculariter... quanquam ad-dat: ⁶ Tamen, quando & humanitatis dilig-itis, plus Christum amate! Non igitur exiſti-mabat omnem amorem qui non ferretur in Deum proper ſe directe amatum, cu-piditatem eſſe vitiosam; ac proinde non censuſet peccatum eſſe v. c. in gravi ne-cessitate ſuccurrere parentibus, ex affectu naturali, & commiſſeratione; honestatis, & rationis impulſu; idque vel eō magis, quod virtutem definiērit, eſſe animi habi-tum naturae atque rationi conſentaneum; ⁷ quodque idem docuerit: ⁸ dilectionem proxi-mi cœrum gradum eſſe ad dilectionem Dei. Ve-rum equidem eſt, quod cohortatus noſ fuerit, nè ſubſiſtamus in charitate hāc im-perfetta; poſſe enim ⁹ iſtam charitatem eſſe & impiorum, id eſt Paganorum, Judæo-rum, Hereticorum; ſed ut cogitationes ad Deum aīnandum erigamus, quippe quo-nibil melius inventuri ſimus. At non idcir-co affectus rationales & honestos repro-bat, neque ideo ſignificat damnandos & peccaminosos iſtos eſſe aetimandos in gen-tilibus; quanquam ad virtutem noſ exſti-mulet, dirigatque perfectiorem.

(1) de nat. & gr. n. 82. (2) de doctri. Chr. I. 3. n. 15. (3) Ephes. V. 25. (4) Serm. 349. n. 1. (5) n. 1. (6) n. 2. (7) de quaſt. 83. qu. 31. (8) Con. Adm. c. 6. (9) Serm. 349. n. 2.

4. ADDUCUNTUR etiam loca, quibus S. Augustinus exponit: ¹ omnes cogitationes & omnem vitam, & omnem intelligentiam in illum conferendam, à quo habemus ea ipsa, quæ conferimus. Et præceptum amandi Deum toto corde, totâ animâ totâ mente, significare, quod nullam vitæ nostræ partem debeamus relinquere quæ vacet, aut alteri cuidam concedat amori. Extra dubium apud omnes est, cor nostrum debere semper primas dare Deo, præ ceteris rebus; graviterque peccare, qui ullam ei rem anteponat. Quod attinet, ad referendas cogitationes nostras, omnemque vitam ad Deum per intentionem actualem, & perpetuam, docet ibidem S. Doctor, itâ facere hominem, quando optimus est; unde quod frequentius id fiet, eō propius accedemus ad perfectionem. ² Primum autem hoc præceptum, in illâ vita, ait, implebimus, cum videbimus Deum facie ad faciem. Neque id in omni actione facere tenemur, sed generatim tantum, ac universè. Si honestæ operationes fuerint, & probæ, referentur illæ ad ipsum per se facile, ac naturaliter quasi ab homine Divino amore semel imbuто. Sic in alio quodam libro docuit: ³ Omnes istæ, atque aliae tales voluntates suos propios fines habent, qui reservuntur ad finem illius voluntatis, quâ volumus beatè vivere, & ad eam pervenire vitam, quæ non referatur ad aliud, sed amanti per se ipsam sufficiat. Hinc rectæ sunt voluntates, & omnes sibi met reliqua, si bona est illa, quâ cunctæ referuntur.

5. NIHIL ita proclive est, quâm ex propositione verâ, ac pia impia, ac falsam effingere; levissimâ vel adjectione vel detractione; aut alteratione in speciem quasi imperceptibili. En tibi exemplum! Edixit saepè Apostolus, justificari nos ex fide Christi; scripsitque, apud Iesum Christum tantundem valere eos, qui circumciisi sunt, quâm qui non sunt; valere potius fidem, quæ per charitatem operatur. ⁴ De his sententiis differunt non raro Augustinus: At nec Augustinus, nec Apostolus dixerunt unquam, quod ipsi modo tribuere nonnulli cuperent; nimirum ^(*) prop. ^{51. 52.} quod fides justificet, quando operatur; sed ipsa non operetur, nisi per charitatem. Magister noster non docuit, quod fides justificet; sed quod ⁶ justificatio ex fide impetratur. Non docuit, quod fides operetur; sed quod gratiam bene operandi fides mereatur. Non docuit, quod fidei effectus producatur solâ caritatis habitualis virtute; sed è contrario, quod caritate per

(1) n. 5. de doctr. Christ. l. 1. n. 21. (2) de Spir. & lit. n. 64. (3) de Trin. l. 11. c. 6. (4) Gal. II. 16. V. 6. (5) de Spir. & lit. n. 51. epist. 186. n. 7. (6) Serm. 135. n. 7. (7) in Gal. n. 1. (8) in epist. Jo. Tr. 10. n. 1. (9) Serm. 90. n. 8. (10) in Pf. XXI. 2. n. 6. (11) de fid. & oper. n. 21. (12) Serm. in Matth. 53. c. 10.

peccatum amissâ, non amittatur saepè etiam fides, neque ea, quæ inde consequntur. Hinc exclamabat: ⁹ Incubite ergo orationibus peccatores, (non persuadentes vobis novum hîc latere peccatum, aut vos orandi carere facultate) nolite desperare! & licet sitis peccatores, orate! Explicuit saepè, sententiam S. Pauli saepemero significare, non quod opera ex fide provenientia, provenire nequeant nisi fuerint cum caritate conjuncta; sed fidem, quâ salvamur, non illam esse, quâ quidem sat habent credere in Deum, quin eundem ament, aut vitam agant Christianam. Hinc scripsit cum D. Paulo: ⁷ Non aufert peccata, nisi gratia fidei, quæ per dilectionem operatur. ⁸ Multi enim dicunt: credo; sed fides sine operibus non salvat: opus autem fidei ipsa dilectio est, dicente Paulo Apostolo: fides, quæ per dilectionem operatur. ⁹ Hoc moneo, ut habeatis fidem cum dilectione, quia potestis babere fidem sine dilectione Contrà: Non potestis babere caritatem sine fide; caritatem dico, Dei & proximi. Præclaram habemus animadversionem in celebratissimo ejus Commentario in psalmos. Antilogia videtur occurgere, in D. Paulo¹⁰, cùm in uno loco dicat: justificari hominem sine operibus ex fide; alio autem loco dicat; fides quæ per dilectionem operatur? Verum in uno loco agit de operibus legis Mosaicæ, ac de iis, qui de operibus suis præsumere vindicantur, & merito operum suorum se accepisse fideli gratiam existimant; in alio docet, non salvandum qui credit, sed fidem cum Christianis operibus non conjungit, neque cum illa dilectione, quæ vacare non potest operibus. Totum Opus de fide, & operibus eò tendit, ut commonet, id suis epistolis potissimum spectare Apostolos, ¹¹ ut vehementer adstruant, fidem sine operibus non prodefe. Atque in vanum ex subobscuris D. Pauli sententiis nonnullos iniquos acceptasse occasionem, ut tanquam securi de salute, quæ in fide est, bene vivere non curent. Vociferantur impræsentiarum docere Augustinum: ¹² Illam fidem mundare cor, quæ per dilectionem operatur. De hoc autem quis dubitat? ajunt porro hoc eò ipsum facere, ut inde deducat, quod omnis fidei operatio justificet, nec unquam operetur fides nisi per charitatem. Quia datur fides, quæ operatur per dilectionem, num ideo dicemus, eam semper operari per dilectionem? Quale est hoc genus ratiocinii? Et tamen homines plebeji, qui nonnisi leviter literis imbuти sunt, frequenter admundū eo modo in errorem inducuntur,

genera-

generales sepe propositiones ex una singulari deducentes. Omnis virtus, quae per dilectionem operatur, conductus ad cor mundandum: at non ideo omnis actus virtutis sufficit ad justificationem. Explicit etiam eodem ipso in loco Author noster, se non de quacunque id fide intelligere; sed de illa cuius comites sunt spes & charitas.¹

V. Hæc porro propositio citra horum audiri non potest: (*) *Oratio impiorum, est novum peccatum; & quod Deus illic concedit, est novum in eos iudicium.* Inducit igitur Scriptura ad peccatum, quando tot locis nos exhortatur, exstumulat; quando jubet peccatorem ad orationem recurrere, eamque ceu unicum remedium suggerit. Qui itaque in peccato est, recte facit, si non oret amplius Deum, longeque se disjungat a templis, ne novum incurrat peccatum. Sanationes itaque, & gratiae tot peccatoribus concessæ à Servatore ipsis damno fuerunt. Sanctus noster, occasionem præbente Publicano, iteratè docet, Deum etiam ad audiendos peccatores se inclinare;² docerque: *Quod non utique desineret esse peccator, nisi prius exaudiretur peccator.* Non igitur existimabat requiri ut ante orationem præcedat justificatio, & in corde sit caritas sanctificans. Et tamen tantæ ipse impietas propugnatæ reus agitur; ubi in verba illa: *Oratio ejus fiet peccatum, quæ de Judæ intelligit, ita commentatur:*³ *Non est justa Oratio, nisi per Christum; quem vendidit immanitas peccati.* *Oratio autem, quæ non fit per Christum, non solum non potest delere peccatum; sed etiam ipsa fit peccatum.* Non est dubium, quin possit ipsa etiam Oratio fieri peccaminosa; ut si quis oraret Deum, ut juvaret suam lasciviam, aut vindictam; vel si dum ipsum orat, opiniones de eo soveret philosophicas, & non Catholicas. In loco ante dicto loquitur S. Doctor de Judæ Servatoris proditore, qui dum scelus suum nonnisi ex causis humanis deslebat; imò perversum animo sovere pergebat consilium, quas quæso fundere ad Deum preces poterat, quæ validæ forent, nec delusoriae & peccaminosæ. *At si per Christum orasset, si indulgentiam rogasset, spem habuisset; si spem habuisset, misericordiam sperasset, utrū ibidem vir sanctus subjunxit.* Non fuisset igitur tum novum peccatum ipsius oratio; sed novum meritum; poteratque, licet adeo impius esset, tamen a Deo sperare misericordiam. Dicitur etiam Prov. XXVIII. 9. *Qui declinat aures*

suas, ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis, ejus nimirum qui in malo persistere, non qui id statuit deserere. Connecti cum hæc plures possent propositiones damnatae. Annon horrorem incurit omni homini prudenti, cum audit: () *Hominem ob suæ conservationem posse sese dispensare ab ea lege, quam Deus condidit propter ejus utilitatem?**

Posito hoc principio, non existit amplius lex, quæ refrænet; non deerunt rationes, quibus ostendatur, multa peccata ad nostræ conservationem prodest, multas leges à Deo latas fuisse in nostrum commodum. Neque prodest quidquam, afferre casus, quos à lege inter ceteros non fuisse comprehensos, docuisset necessitas, & authoritas superiorum decidisset. Docet hæc thesis posse unumquemque semet ipsum eximere, facultatemque habere judicandi, quænam in nostram utilitatem late sint leges, & quænam transgressiones ad nostram conductant conservationem. Atque hi demum sunt homines illi, qui severiores se semper sententias docere jactitant! Summum etiam quandoque rigorem arrogantiū profitebantur Pelagiani, afferentes, ⁴ *Divitiae manentem in divitius suis, regnum Dei non posse ingredi, nisi omnia sua vendiderit;* nec prodest ipsi, quod bene opibus utatur. Verum cùm his erroribus coniungebantur etiam alii vitae remissori faventes.

2. Ex eo, quod dixit Augustinus: *nil brevius audiui vel legi Symbolo, & Domini cæ oratione;*⁵ atque in his duobus tres includi virtutes Theologicas: *Siquidem fides credit; spes & caritas orant;* ex eo inquam tueri, ac purgare se conatur, qui docet, (*) *Dei bonitatem abbreviassæ viam salutis, claudendo totum in fide, & precibus.* Sed qui amabo ex his Augustini verbis exsculpi potest propositio, quæ bonorum operum ad aeternam salutem excludat necessitatem? Augustini, inquam, qui semper prædicavit, amitti salutem ab iis, ⁶ *qui ad eam obtinendam sufficere fidem putaverint;* bene autem vivere, & bonis operibus viam Dei tenere neglexerint. Noluisset sanè refragari Scripturæ, docenti,⁷ *nil prodefe, nisi dem quis dicat, se habere;* opera autem non habeat. Scriptum reliquit nobis, non, quod Quietistæ docent, inclusa esse omnia in Oratione; sed è contrario, ⁸ *non esse pro eis efficacem orationem, quorum fides sine operibus mortua est;* sed pro eis, quorum fides per dilectionem operatur. Alas orationis, quibus ad Deum volamus, esse jeju-

(1) ibid. (2) Serm. 135. n. 6. 136. n. 2. Con. epist. Parm. I. 2. c. 8. (3) in Ps. CVIII. n. 8. (4) S. Aug. epist. 157. n. 23. (5) Enchir. n. 2. (6) de fide & opp. n. 21. (7) Jac. II. 14. (8) de Civit. D. I. 19. c. 27. in PL XLII. n. 8. de Civ. D. I. 19. c. 23. n. 4.

nium, & eleemosynam; atque effici oportere, ut ipsa vita nostra sit oratio; ac posse fideamus iustitiam, charitatem, aliisque virtutes. Idem esto iudicium, de his, qui ajunt docuisse Augustinum (*) fidem, usum, augmentum, & primum fid:i, rotum esse donum purae liberalitatis Dei; excludentes cooperationem, & meritum hominis; cum constet, Concilium Tridentinum ipsissimae Augustini doctrinæ inhærens anathematæ perculisse illum, qui dixerit: ⁽¹⁾ boni nis justificari boni opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius justificari merita, aut qui dixerit, per bona opera facta ab ipso Divinâ opitulante gratia, & virtute meritorum JESU Christi, non vere ipsum mereri augmentum gratiae, & vitam æternam. Quid dicemus de indigno eorum facinore, qui doctrinæ Sancti nostri conformem afferunt paradoxam illam opinionem, (*) quod nunquam Deus in hac vitâ affigat innocentes? Annon affirmavit ipse, Jobum ⁽²⁾ non propter peccata, sed propter suam demonstrandam iustitiam, illa omnia fuisse perpeccatum? Annon docuit, nullam causam probabiliorem occurtere, cur justi homines laborent plerumque in hac vita, nisi quia hoc eis expedit? Quis posset amabo confingere errores ab ejus magis mente alienos?

3. FRAUDUM quæ plebi obtruduntur exemplum esto hæc propositio. (*) In vanum Domine præcipis, si tu ipse non das, quod præcipis! que tanto cum strepitu persuadetur rudioribus eadem esse cum illâ Augustini: ⁽³⁾ Da, quod jubes, & jube, quod vis. Quid per hujusmodi dictum Sanctus noster intellexerit, explicuit in quodam paragrapho, prolixè docens: rô Da, quod jubes, significare, quod iustitiae præceptum omni ex parte implere non possimus, nisi adjuvemur à Deo. ⁽⁴⁾ Non solus Augustinus Deum orat, ut concedat nobis operari bene, & ejus exequi præcepta; fecit idem Ecclesia multis in precibus. Dicere autem, quod ipse in vanum jubeat, si non dat, quod jubet, significat, quod cum communi gratia observari non possint præcepta; ideoque aut non det gratiam sufficientem, aut haec sit prorsus inutilis; qui est unus ex præcipuis novorum errorum cardinibus, & consonat cum primis (<*) pr. 1. 2 duabus propositionibus; (*) quod animæ, quæ Dei gratiam amisi nihil remaneat, nisi generalis potentia ad orationem, & omne opus bonum, & quod sine illa gratia, quæ est principium efficax, hoc est actu operativum boni cuiuscunq; generis, non so-

lum nihil fiat, sed, nec fieri possit. Quod parus patutus est Calvinismus. Pronunciavit idem Deus: mandatum hoc, quod ego præcipio tibi bude, non supra te est; neque procul possum. Prædicavitque Augustinus: ⁽⁵⁾ statum esse, præcepta dare ei, cui liberum non est, quod præcipitur, facere; & iniquum esse eum damnare, cui non fuit posse jussa completere. Hoc prælucente lumine acutum quodlibet ingenium agnoscet eandem sententiam in 22 thesibus, quæ subsequuntur; tot ac tantis modis magis, aut minus occultis, artificiose transformatum; quos nè rudioribus porro imponebat, indigitare omnes, & condemnare oportuit. Sub bellâ specie extollendi Divinam gratiam, insinuatuerat quasi percuticulos, aliam non dari gratiam, quam expugnaricem; unde, qui peccat, necessario id faciat, nullâ gratiae ope suppeditate; instillaturque, nunquam refutari interiori gratiae; nullam proinde habere eos, qui cadunt, esseque idcirco supervacaneum, nos multum de salute esse sollicitos, eoque omni virium conatu contendere. Cedò Systema aliquod, quod magis fit Augustino contrarium! quippe quo nemo fortassis aut crebrius, aut majori vi ac suavitate ad omnes ad æternam salutem convertendas cogitationes nos adhortatus fuit; quique docuit nolle nos salvare Deum, sine perceptibili admodum cooperatione nostra; vocari omnes à Deo; ut multos resistere; repugnare communis sensu, quod dignus supplicio censeatur; quid non faciat, quod facere non potest. Attentum itaque semper quis habeat animum! Quandoque enim Quesnellus non inquiet, quod Deus nolit omnes salvos fieri; sed dicit: (*) Quando Deus vult salvare animam . . . effictus indubitate sequitur voluntatem Dei; quo innuitur, quando hic non sequitur, id ideo esse, quia non vult Deus. Unde etiam dicendum foret, nolle ipsum suis morem geri præceptis, quia saepe mos non geritur; sive ipse vellet, indubitate secundum esse. Ita nempe voluntatem Dei absolutam, & conditionatam inter se confundit; refragaturque D. Petro, ubi habet: ⁽⁶⁾ Deum nolle, aliquos perire; & D. Paulo, ubi habet: Deum omnes homines velle fatos fieri; & D. Augustino, ubi habet: velle Deum omnes homines salvos fieri . . . non sic ramen, ut eis adimat libertatem. Eâdem utens arte non dicet quandoque, homine verbo Divino non obedienti, defectum à Deo provenire: Sed dicit, semper verbi, quod manus Dei irrigat, semper afferre fruct-

(1) Sess. 6. can. 32. (2) de pecc. mer. l. 2. n. 17. de quaest. 83, qu. 82. n. 3. (3) Conf. l. 10. c. 29.

(4) de pecc. mer. l. 2. n. 5. (5) Deut. XXX, 11. (6) de fid. con. Man. c. 9. (7) de duab. anim. c. 11. (8)

x. Pet. III, 9. 1. Tim. II, 4. de spir. & lit. n. 58.

rum suum. Quo innuit, quando hunc non afferit, non id nostrâ culpâ aut repugnantia fieri; sed quia non sumus per gratiam irrigati; quasi essemus instrumenta merè pauciva. Scripsit D. Augustinus: ¹ *Deo volenti salvum facere, nullum hominis resistere arbitrium.* Sed intellexit id de voluntate simplici ad absoluta; exprefſisque, non ita illud resistere, ut *Divinam impedit voluntatem, aut superes potestatem;* id quod extra dubium est. At quando Quesnelli idem repetit, adjungens, *tangunt à Deo amittam per interiorēm gratiam,* manifestum est, id ipsum ita intelligere, ut in aliis propositionibus, & toto libri contextu, significatque; non posse gratiæ interiori resisti. Vidimus libro nono, quoties doceat, repetatque Augustinus, posse arbitrium nostrum gratiæ resistere; nullus igitur superest de ipsis mente dubitandi locus. Neque superest ullus ambigendi de mente Quesnelli, quia, vñit etiam astutus versutusque fuerit, ira perspicuè quandoque animi sui sensa aperuit, ut omnem ea defendendi viam precluserit. Specimini loco esse possit, ubi

(*) pr. 23. affirmat: (*) quod Deus ipse nobis ideam trādiderit omnipotens operationis sue gratiæ, et significans per illam, quā creaturas ē nihilo producit, & mortuis reddit vitam. Tantum itaque secundūm ipsum gratiæ cooperatur homo, tantumque in salutis suæ negotio sibi vindicat, quantum creatura, quæ producitur ē nihilo, & quantum mortuus, qui ad vitam revocatur. Nec Janseius, nec Lutherus, nec Calvinus ēd unquam assertoribus suis progressi sunt. Atque hic est Author ille, cuius doctrinam injuriā damnaram fuisse, tot sunt, qui contendant. In hujus doctrinæ confirmationem, dicit itidem: (*) Deus animam suan atque ac corpus sola sua voluntate. Ex his propositionibus ceterarum, quæ anticipates, atque obvolutæ sunt, eruere sensum oportet.

(*) pr. 25. 4. ITA, ut ostendant sine gratia Christi nihil, nisi impuritatem esse; nihil nisi indig-nitatem, (*) nihil nisi flagitia mera, ac scelerata, adferunt dictum illud epistolæ ad Hebr. ² *Sine fide impossibile est placere Deo.* Sed aliud est, hominem Deo non esse acceptum; aliud ipsi omnes ejus actiones displicere. Nabuchodonosor gentilis certe ipsi acceptus non erat: nihilominus in iis, quæ recte gessit, ipsi haud displicuit. Unde D. Hieron. ³ *Ex eo, quod Nabuchodonosor mercedem accipit boni operis, intelligimus etiam ethnicos, si quid boni fecerint, non absque mercede Dei iudicio præteriri.* Non

Possunt displicere Deo bona opera; bona autem opera secundūm Augustinum, etiam faciunt impi; licet ad salutem æternam nihil profici. ⁴ Quid dicemus de iis, qui volunt, gratiæ baptistrii à futuro peccato nos tutos præstari, propterea quod scripsit Augustinus, pœnitentiam, aliaque bona opera à baptismo redita nobis fuisse utilia, ac salutaria, cùm hujus opere fiat, ⁵ ut non solùm antea; verum etiam postea quovadlibet peccatorum venia fidelibus imperetur? quando eodem ipso in libro, totque aliis vicibus prædicat, dimicat concupiscentiam carnis in baptismo, non ut non sit; sed ut in peccatum non imputetur. Occurrit modo animo animadversio quædam summum in modum necessaria, nè per sententias Augustini nobis quis obtrudat glaucoma. Nemo unquam fidem habeat factiosorum versioribus! Uno sepe verbo mutato, una adjecta particula, una transposita vocali immutant sensum, ac doctrinam transfor-mant. Atque id causæ est, cur velint negligi latinum: & ubi id proferunt, multilatus non raro, ac variatus esse locus deprehenditur. Nec SS. quidem literis parciunt: Dicit S. Paulus ad conversos Ephesienses: ⁶ *Eritis aliquando tenebrae: nunc lux estis in Domino.* Author nuperrime damnatus vertit: (*) *Vos non eratis nisi tenebrae!* indeque hoc exsculpit axiomam: *Quid aliud esse possumus, nisi tenebrae, nisi uberratio, & nisi peccatum sine fidei lumine, sine Christo, & sine charitate?* Quo sit, ut ex propositione particulari deducat universalem suo more; eamque cum aliis thesibus connectens, statuat, sine fide, & charitate neminem unquam posse operari, ac nè indifferenter quidem; sed solummodo peccare; perinde, ac si infusum nobis à Deo naturale lumen, atque illa honesti semina mentibus nostris impressa, non alio nos conducant, præterquam ad flagitium.

5. SPARGUNT legi in Augustino propositionem sepe damnatam; nimurum, bona Adami opera à libero provenisse arbitrio; non à gratiæ, ejusque gratianæ fuisse naturale conjectarium suæ nature; dum nostra ē contrario in Christo recipitur, atque est omnipotens. Verum contraria plañe declaravit Augustinus, non potuisse Adamum sine gratia ullum acquirere meritum; ⁷ quia, et si peccatum in solo arbitrio erat constitutum, non tamen justitiae habendæ, vel retinende sufficiebat liberum arbitrium nisi participatione immutabilis boni Divinum adjutoriorum præberetur. Ex mente Augustini

(1) De corr. & gr. n. 43. (2) Hebr. XI. 6; (3) in Ezech. XIX. 28. (4) de sp. & lit. n. 48. (5) de nupt. & concup. I. I. n. 38. (6) Eph. V. 8. (7) Enchir. c. 106.

non erat naturale existentiae consecutarium; sed à Divino proveniebat adjutorio; eratque praeinde ipse hoc in genere ejusdem nobiscum conditionis, veniebantque ipsius merita à gratia perinde, ac nostra, neque merè erant humana. Non pertinet hoc dictum illud: <sup>mine Eccle.
sic?</sup> *Humana merita conticeant, quæ perierunt per Adam;* siquidem loquitur hic Sanctus de eo, quod donetur fidès Christiana à Deo ex gratiâ, non ex meritis. Quare mox sequitur: *ut ex aqua, & Spiritu renaceremur, non retributum est pro aliquo merito.* Per merita Adami, quæ perierunt, ipsius culpâ, intelligitur non fuisse ipsi luctandum contra concupiscentiam; ideoque etiam dicit indigere nos *gratiâ potentiore,* eamque non obtinere redemptionis virtute; cùm discrimen inter Adami gratiam, & nostram in hoc positum sit, non autem in eo, quod illa solius Dei omnipotens virtute victoriam reportet. Deus enim utrū modò, irâ & tum temporis erat omnipotens; at non ideo voluit unquam, aut vult obtinere ab homine bonum per suæ omnipotentiae vim; sed voluit, & vult, provenire illud ab electione nostrâ se opitulante, cùm eum in finem nos libero dorârit arbitrio. Nihil frequentius docet, nihil majori cum energiâ Augustinus.² *Habet unusquisque in voluntate aut eligere, quæ bona sunt, & esse arbor bona; aut eligere, quæ mala sunt, & esse arbor mala.* Neque unquam dixit Augustinus præsentem gratiam non in nobis met ipsi recipi: immò centiès è contrario docuit, exposuique, ³ *justificari in Christo, qui credunt in eum per occultam communicationem, & inspirationem gratiae Spiritualis.* Ipsius sententiae inhærens Tridentina Synodus statuit: ⁴ *Spiritum Sanctum eam partiri singulis, prout vult, & secundum propriam cuiusque dispositionem, & cooperationem.* Qui ait, non recipere nos in nobis met ipsi gratiam, tantundem dicit, ac non concedi nobis in præsente statu ullam interiorem gratiam; ideoque ob gratiae defectum possibilem non esse observationem præceptorum. Qui ait, gratiam quæ nobis datur, in hoc discrepare à gratiâ Adamo concessâ, quod nostra sit *omnipotens*, ac proinde semper operetur, tantundem dicit, ac non dari ullam iis gratiam, qui legem infringunt: quæ opinio nemini magis aduersatur, quam D. Augustino, qui centies ingeminavit, consentire, & dissentire in nostro esse arbitrio; & in cujusque conscientiâ loqui Deum.

*Quid intel.
ligatur nra.* VI. S. hic Doctor særissime docuit, faciunt suo in munere Episcopi, licet mo-

(1) De præd. SS. n. 31. (2) Act. con. Felic. I. 2. c. 4. (3) de pecc. mer. I. 1. n. 11. (4) Seff. 6. c. 7.
(5) in Pl. LXII. n. 2. (6) in Joan. tr. 6. n. 12. (7) de fid. & oper. n. 7. (8) Brevic. Coll. n. 8. 20. Con.
lit. Pet. I. 2. n. 102. in Pl. CXXXVIII. n. 27.

rum pessimorum forent; ut docuerit,¹ quæ pro populo dicuntur, in verbis bona, quæ pro populo dicuntur, in precibus, etiam si à malis dicantur Episcopis, exaudiri tamen. Sic & docuit absolvendi auctoritatem non amitti à peccatore, ita, ut,² ad hanc congregationem etiam si per malum Clericum, sed tamen Catholicum ministrum, reprobum, & fictum aliquis accesserit corde non sibi, in ipso S. Spiritu remissionem accipiat peccatorum. Neque abutendum est illis locis, ubi Augustinus distinguit fideles bonos, & probos à totâ fidelium congregatione. Qui male vivunt, certò non peccant ad illam Ecclesiam³ quam Christus mundavit lavacro aque in verbo, neque ad illorum coetum, qui efficiunt Ecclesiam gloriosam, non habentem maculam, neque rugam. At non ideo sunt extra Ecclesiam universam, ac communem; quia iisdem in aedibus reperire est vasa ex auro, & argilla, alia in nobiles, alia in viores uis destinata; nec istos in eadem esse domo negare possumus. Ubi ait, perveros homines in corpore Christi non esse, quod est Ecclesia; quoniam non potest Christus habere membra damnata, loquitur de Donatistis, qui tanquam haereticis segregati erant, atque à verâ Catholicâ exclusi Ecclesiâ. Mirum profectò est, eos qui hujusmodi spargunt deliria, non advertere, ad Pelagianos sece accedere. Pelagiani erant illi, qui profitebantur,⁴ vitam justorum in hoc saeculo nullum omnino babere peccatum; & ex his Ecclesiam Christi in hac mortalitate perfici. In libro de Persev.⁵ Etiam hoc Pelagiani audient dicere, hominem justum in hac vita nullum babere omnino peccatum, & in talibus hominibus esse in praesenti tempore Ecclesiam non habentem maculam, neque rugam.

Censura Ecclastica. 2. Fuit nostrâ ætate, qui Ecclesiastica jam tum ictus, aut proximè iciendum se videns censurâ, docere aggredieretur, censuras has, ut validæ essent, fieri debere universo Ecclesiae corpore consentiente; hoc est, ipsis etiam Laicis ad stipulantibus; neque aestimandas esse si sint injustæ; immo hoc casu resistendo, ac persistendo imitari homines D. Paulum; & mereri, ut fanentur denuo à JESU Christo. Omnia haec tanquam Augustini doctrinam suo more venditant. At ipse docuit è contrario, condemnationem illam, quâ pena in Ecclesia nulla major est, fieri ab Episcopali judicio;⁶ non consensu populari, & communis. Instituit nos, quem tenere modum oporteat, cum eo, qui è fidelium albo expungitur sine ab Episcopo, sine à Clero, vel à quocunque preposito, cui est hac potestas.

(1) Con. epist. Parm. l. 2. n. 17. (2) Serm. 71. n. 37. (3) de bapt. con. Donat. l. 4. n. 4. l. 7. n. 99. con. Cresc. Don. l. 2. n. 26. (4) de heres. n. 88. (5) de don. persev. (6) de corr. & gr. n. 46. (7) Serm. 164. n. 11. & epist. 109. n. 19. (8) epist. 250. in fragm. addito.

Loquebatur de Subdiacono quodam à Presbytero suo ob mores malos privato communione cæterorum. Excommunicare, & degradare hominem veris documentis, ac testimonis convictum pertinere ait ad judicem, & ad quemcunque, si judicandi potestatem accepit.⁷ In rebus majoris momenti, v. gr. quando Episcopus ob unius peccatum totam iniqüè familiam proscripterat, in Concilio, ait⁸ se agere cuperere; & si opus fuerit ad sedem Apostolicam scribere, ut in his causis, quid sequi debeamus, concordi omnium auctoritate constituantur. Quā funesta animorum evitatae fuissent perturbationes, si Augustiana dogmata amplectenterntur, atque exequerentur, qui tantis ex laudibus extollunt? Dicit quidem ipse eodem loco, quod inusto quis perculsus fuerit anathemate, ei potius offeturum sit, qui faciet, quām qui patietur injuriam; atque ita profecto res se habet. At non ideo dixit, anathema inustum, modò sit validum, omni carere effectu, floccique esse aestimandum; neque dixit pertinere ad reum, aut sceleris socios justane sit, an inusta condemnatio suo definire judicio. Hoc enim pacto nulla unquam valida foret sententia; siquidem damnatus omnem damnationem inquam pronunciabit; evaderetque hoc modo inutilis planè antiquus mos Ecclesie; cùm res sit inaudita, debere quenquam esse judicem in propria causa. S. Pius V. damnavit opiniones Baji, comminatusque fuit anathema omnibus, qui iis aut subscriberent, aut patrocinium quererent. Perfecerunt, iteraruntque hæc anathema Gregorius XIII, Urbanus VIII, atque ita ceteri deinceps Pontifices in Janfenni, ejusque asseclarum damnationibus. Erigit jam caput Quetellus, defendit, ac palam hasce opiniones venditat, docens præterea (*) excommunicationem exerceri de confessu saltem præsumpto totius corporis; excommunicationis injustæ metum nunquam debere nos impediare ab implendo debito nostro; nunquam exire nos ab Ecclesia, etiam quando hominum nequitia videatur ab eâ expulsi, quando Iesu Christo per charitatem sumus affixi. Pati potius in pace excommunicationem, & anathema inustum, quām prodere veritatem esse imitari Sanctum Paulum.

At quid opus est advocare hoc quaestiones, quæ planè sunt ab instituto alienæ? Quis non intelligit, spectare hæc omnia ad haeresin, tot fulminibus insuper habitis tuendam, ad encrvanda Canonica, & solennia toties à sede Pontificia emissa decreta; idque perinde, ac si decisum foret,

Jansenianos habere causam justam, & Christo esse affixos; constarētque proscriptiones has palam esse iniquas, & communī hominū iudicio malignas, ac nimium proscriptas.

3. IN subsidium pro more vocant Augustinum, at solito etiam candore, ac fide. Scriptus ipse: ¹ *Spirituales . . . cūm aliquā vel perverſitātē, vel necessitatē hominū videntur expelli, ibi (hoc est foris,) magis probantur, quam si intus perniciant: cūm aduersus Ecclesiam nullatenus exiguntur; sed in solidā unitatis petra fortissimo charitatis robore radicantur.* Hac innitruntur auctoritate. At elucet ex illā, quod, licet in iustē fuerint expulsi, manēant tamen extra ovile, neque amplius in eo permaneant. Quanquam, si modestē sese continent, omnia hæc ad ipsorum perfectionē conducant. Evincitur id etiam ex ipso contextu; si quidem sequitur: non esse amplius intus. Ad dicet fortasse quispiam, quis sectarios incensit furor, ut locum adferant, quo ipsi jugulentur? Jugulantur quidem textu latīno: at in ipsorum versionibus, ait Augustinus, hujusmodi tentamine ipsos reddipūiores, quam si libidem mansissent tranquilli; pro loquendi modo expungitur rō esse foris quod significabatur per rō ibi, particulam quippe oppositam particulæ intus. Hic nimirū consuetus illorum stylus est. Videlimū paulò ante docentem Augustinum: *Si in Ecclesiā boni sumus, frumentum sumus; si mali, palea sumus: tamen ideo ab ore non recedimus.* ² Ut autem contrarium evincant, ex solis nempe iustis, & prædestinatis componi Ecclesiam, adducunt quatuor prima verba ex quodam dicto Isaiae: ³ *Populus tuus omnes iusti.* Sed truncatus hic locus est; dixit Propheta: *Populus autem tuus omnes iusti, hereditabunt terram;* quod sensum planè facit diversum.

4. Qui maleficiatorum istorum Theologorum fallaces agendi modos ex alio rūris specimine cupit cognoscere, observet, ubi statut Author proscriptus, quod Christus subierit mortem ad liberandos per sanguinem suum primogenitos, hoc est electos. Docuerat jamtum Jansenius Semipelagianum esse credere, quod Christus mortuus sit pro omnibus; docueratque ⁴ prædestinasse Deum quibusdam hominibus dare fidem, charitatem, perseverantiam; pro ipsis in aeternum vivificandis mortuum esse, pro ipsis rogavisse patrem suum; non pro ceteris. Idein jam dixerat Calvinus, ejusque sequaces. At quibus falsitatē hanc momentis comprobant? afferendo nimirum, ita evidenter docuisse Augustinum, cūm

(1) Cor. Donat. l. 1. c. 17. (2) Serm. 36. P. 3. (3) Isa. LX. 21. (4) Janf. de gr. Chr. l. 3. c. 21.
(5) Serm. 273. n. 2. de Civ. D. l. 2. c. 6. Serm. 292. n. 4. (6) de Civ. D. l. 21. c. 24. (7) epist. 169. n. 4. (8) in Ps. XCIV, de Symb. l. 2. c. 8.

cave

scriperit, non magis Christum pro aeternā liberatione ipsorum, quam pro diaboli deprecatum fuisse Patrem. At quo pacto id afferere poterat Author noster, posteaquam in loca illā: dedit semetipsum pro omnibus; oravit etiam pro persecutoribus; & alia istiusmodi adeo perficie declaraverat, neminem singulorum praetiri ab eo qui orat pro universis; & pro omnibus mortuis virum mortuum esse unum; hoc est pro omnibus qui infecti sunt culpā originis; & si Salvator est omnium hominum, esse etiam Iomnis; id est singulorum hominum, nemine excepto. Sed si adis locum adeo jactitatum, reperis sermonem habere virum sanctum de orationibus fidelium, non de precibus Salvatoris; arque contra illos ibi hereticos disputatione, qui volebant in die judicii damnatos proborum orationibus ex inferno liberardos; atque ostendere, Ecclesiam si pro damnatis fundere valeret preces, id etiam valere pro dæmonibus; verum nec unis, nec aliis spem ullam relinqui; atque ideo si de aliquibus ira Ecclesia circa esset, ut qui sunt illi; etiam nōset, quae licet in hac vita sint constituti; tamen prædestinati sunt in aeternum ignem ire cum diabolo, tam pro eis non oraret, quam nec pro ipso. Jam autem non apte inter se conferri possunt preces Servatoris, & Ecclesiæ; Christus enim oravit pro reprobis eo modo; quo eorum etiam salutem vult Dei; hoc est, quantum de se est, non absolute, sed conditionat; si nempe & ipsi volent, operamque adhibebunt. Orationes autem Ecclesiæ sentiper sunt absolutæ; & cūm imperandi fiduciā conjunctæ: unde non eas funderet pro casu quem agnoscit impossibilem, & contra expressam Dei voluntatem. Nec repugnat scientia, quam habebat Christus de secuturo impiorum interitu, significavit enim hæc non obstante anterius, & generale desiderium suum, salvâ semper justitiâ, & Patris voluntate; quemadmodum oravit in horto, ut translatet a se calix passionis, licet sciret eum non esse transflatum. Vide sis iraque, quæ veritate, quæque sinceritate adeo liberè, & audacter repetatur, persuadeaturque hominibus latine nescientibus, affirmasse Augustinum, Christum preces ante Patrem nihil plus pro damnatis fudisse, quam pro malis geniis. Sic quando legitur in Augustino: *Non perire unum ex illis pro quibus Christus mortuas est; significatio ex contextu eruitur; cūm dicatur ibi, non obstatre saluti ignorantiam, cūm & mortuus sit pro crudibus; unde non refragatur his verbis huic sue doctrinae:* ⁸ *Totum iudicium*

care habet, quia pro toto pretium dedit; non pro una solum parte. Inimicis suis vulnera sua demonstraturus est, dicente illis: Agnoscit latus, quod pupillis, quoniam & per vos, & propter vos apertum est; nec tamen intrare voluistis. Quorsum jam dicitur propositionem hanc Christus mortuus est pro primogenitis, & electis esse nihilominus veram, ideoque non fuisse perstringendam? Quod si quis, ubi de verbi Divinitate quaestio haberetur, diceret, uni persona de Trinitate Divinitatem competere, an propositionem hanc, ut ut veram admitteremus? Quis non videt per hanc duarum aliarum Divinitatem excludi? Eiusdem quoque indolis sunt non paucae aliae ex Quesnellianis. Velle autem eas defendere idem fieri est, ac ceteros praese homines, ceu fungos desplicere. Invenient etiam modum dicendi, quod mortuus sit Christus quoque pro reprobis. Quis, cum haec audit, non existimaret, accessisse illos tandem, uti de Pelagianis dicebat Augustinus, ad veritatem Catholicam? At nihil minus! Suis enim postea clientibus explicant, intelligi per haec verba, mortuum esse pro natura, etiam reprobis communi; non autem pro ipsorum personis singularibus. Qui amabo fieri potest, ut homo ingenuus illi se sectae addicat, quae praeter fallacias, & dolos meditatur nihil?

Si illos audimus, homines, quorum opiniones ritu adeo solemniter Ecclesiâ, ejusque capite saepius proscriptæ fuere, id propriea accidit, quod Ecclesia, aut non amplius existat, aut senio confecta sit, adeoque in eo posita, ut propetiem expiret: aut quod ita sit corrupta, ut non predicit amplius nisi modo inepto, ac incongruo; credit materiam fidei esse, quod talis non est, non vult discutere, nec agnoscere suos errores; sovet dissensiones inter fideles; malè habet meliores, majorique honore dignos; ferro & flamma Sanctos persequitur, permittente Deo, ut potestate omnes seculares, & Ecclesiasticae adversentur veritatem prædicantibus. Hujusmodi dictoria Magistratus non minus, & regiam, quam Ecclesiasticam potestatem vellicantia nova esse perperam existimantur à nonnullis. Jaçitârunt jamtum Lutherus & Calvinus, se senectuti, assertæque corruptioni Ecclesia omnes suas novitates inaedificare. Duo bus nimis istis Sanctis, integerimisque viris servata fuit novæ instauratio Ecclesia: siquidem antiqua secundum ipsos jaccebat, jacueratque sexcentis facile annis crasso immersa errori. Res maximè stuenda est, tam illos quāmos iporum ne-

potes profiteri, se in Augustini planè verba jurare. Fierine potuit, ut non viderint tot loca, quibus hâc ipsâ de re validè impugnat, ac debellat Hæreticos Donati discipulos? Dicebant & illi: ¹ Ecclesia, quæ fuit omnium gentium jam non est, periit. At Sanctus respondebat: Hoc dicunt, qui in illa non sunt. O impudentem vocem! illa non est, quia tu in illa non es... Hanc vocem abominabilem, detestabilem, præsumptionis, & falsitatis plenam, nullâ veritate suffultam, nullâ sapientiâ illuminatam, nullâ sale conditam, vanam, temerariam, præcipitem, perniciosa! En quiibus laudibus aspergat Augustinus Encomiastas suos, & discipulos personatos! ² Sed forte ista Civitas aliquando evertetur? Abst: Deus fundavis eam in aeternum. Nonne dixit Christus: ³ Et porte inferi non præalebunt adversus eam? ⁴ Non vincetur Ecclesia, non eradicabitur, nec cedet quibuslibet tentationibus, donec veniat hujus saeculi finis. Omnia haec de prompta sunt ex commentario in Psalmos, in quo post expositum etiam de Ecclesiâ centesimi tertii versum sextum ait: ⁵ fundamentum nemo potest ponere, præterquam, quod possum est, quod est Jesus Christus: hinc meruit audire: Non inclinabitur in seculum saeculi. Ubi sunt jam, qui dicunt periisse de mundo Ecclesiam, quando nec inclinari potest?

6. INTER assertiones nuperimè prescriptas, sunt illæ, quibus reprobatur hodierna Ecclesia consuetudo in administrandis Sacramentis. Sunt illæ continuatio damnatarum per Alexandrum VIII. Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit... ipsa Christi lxx, & præscriptio. Per illam praxin mox absolvendi ordo pœnitentia est inversus. Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti pœnitentiae, etiam si eam plurimorum bonum sustinet auctoritas, & multi temporis diuinitas confirmet, nihilominus ab Ecclesiâ non habetur pro usu, sed abusu. Sacrilegi sunt iudicandi qui jus ad communionem percipiendam prætentunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint. Ac demum: simuliter ascendit sum à S. Communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expers.

Quæ sola sane sufficiunt, ad prohibendum, relegandumque hoc S. mysterium. Eadem premir Quesnellus vestigia, quando prædicat, ^(*) non dari veniam peccatorum, priusquam quis injunctam sibi pœnam vel totam exsolverit, vel exsolvere cœperit; spatiumque concedi gustandi statum peccati, eumque demissi animo ferendi, cum conciliatio properari non debeat à peccatore.

(1) in Pf. CI. Serm. 2. n. 8. (2) in Pf. XLVII. n. 7. (3) Matth. XVI. 18. (4) in Pf. LX. n.

6. (5) in Pf. CIII. n. 6.

Notus abunde est funestus ille effectus, quem hujus generis dictamina produxere; ortus item inde confessionis horror, & longa à mensa Eucharistica recessio. At quomodo cohæret in hoc authore doctrina, quod semper differenda sit peccatorum remissio, cum illâ, quod remissio peccatorum sit prima gratia, quam Deus peccatori concedat? Quomodo cohæret, dandum esse spatum petendi à Deo majorem spiritum pœnitentiae, cum eo, quod doceat, dum quis in peccato est, esse gen-

(*) pr. 1. ralem (*) in homine impotentiam ad omne opus bonum? Docet, sine gratia efficace fieri nihil posse; docet sine caritate perfectam non esse nisi merum defectum, nisi merum peccatum: docet, sine hac nihil animam habere luminis, nisi ad aberrandum; nihil virium nisi ad se vulnerandum, nihil cogitationis, nisi in suum damnum; jam vero vel habet gratiam hanc, & charitatem pœnitens, vel non habet? Si habet, nihil plus sperare potest; cur igitur absolutione privetur, cur Eucharistia? Si non habet; non potest secundum ipsum, nisi peccare, & semper in pejus ruere; quid igitur utilitatis afferet procrastinatio? Mirum est, quomodo semper sese impellant errores ipsi, ac mutuis vulneribus confondant! Etiam in illâ ex damnatis: (*) Dei bonitas abbreviavit viam salutis claudendo totum in file & precibus; (sententia Lutheri & Calvinî;) necessitatem Sacramentorum facit evanescere.

(*) prop. 68.

7. QUAM non fuit semper alienus ab id genus principis Augustinus, quamvis ex factiosis quidam audacter afferat: ¹ S. Augustinum nunquam esse confessum! ² Homo autem cùm confitetur, procedit de tenebris ad lucem, (non procederet autem sine absolutione,) & cùm confessus fuerit, quid dicatur ministris? quod dictum est ad funus Lazari: solvite illum, & finite abire. Non dictum est, relinquire eum ligatum, uti est, per aliquos adhuc menses. Quid autem sibi vult imperium illud solvendi? idem quod dictum est ministris Apostolis; quæ solveritis in terra, soluta erunt & in Cœlis. Si ³ hodie tibi suboritur scrupulus? bodie sit confessio, bodie renuntietur scrupulo, bodie dimittatur, bodie laxetur. (*) Non tamen idecir-
bendum.)

(1) Egid. Candidus in Aurea Fodina, (2) S. Aug. in Jo. Tr. 22. n. 7. (3) Serm. 47. n. 8. (4) quæst. in Exod. qu. 108. Op. imp. l. 2. de mendac. n. 22. in Jo. Tr. 26. n. 11. (5) epist. 54. n. 2. (6) de don. perf. n. 7. & ad Bonif. l. 4. n. 25. (7) Serm. 57. n. 7. Serm. 58. n. 5. &c. (8) Serm. 217. n. 1.

animas, & à medicinâ confessionis avertit. ^{Angustini} ^{de frequente} ^{communi- ne fentia.} ⁴ Significavit Dominus universam remissionem peccatorum dicens: non solum septies, sed septuagies septies. Per eandem gratiam peccatum remittuntur non semel, nec septies, sed septuagies septies. Pertinet ad disciplinam Christianam, ut neque de cūjusquam correctione desperetur; neque cuiquam pœnitendi aditus intercludatur. Ita nec probasset Augustinus frequentem nimis accessum ad mensam Eucharisticam in illis, qui non satis ad hoc mysterium sunt dispositi: at non ideo docuisset, semper eadē abstinentiam esse, quia perfecti non sumus. Monuit enim è contrario, ut innocentiam ad altare apparetus, quando panem hunc Celestem manducaturi accedimus; intelligebat tamen innocentiam humano nostro statui non impossibilem: unde adjunxit: peccata etiæ sunt quotidiana, non sunt mortifera. Tantumque abest, ut reprobaret frequentem Communionem, ut quotidianam etiam laudaret, in quibus ea partibus usu esset ac consuetudine recepta. ⁵ Alia vero sunt, quæ per loca terrarum, regionesque variantur; sicut est, quod alii jejunant sabbato, alii non; alii quotidiani communicant corpori, & sanguini Domini; alii certis diebus accipiunt, ... Nec disciplina ulla est in his melior, gravi, prudentiæ Christiano, quād ut e modo agat, quo agere viderit Ecclesiam, ad quam forte devenerit. Idem dicit alii locis. In Africâ quotidie sacro epulo accumbebant Christiani. Apparet id ex loco Cypriani b's ab Augustino relato. ⁶ Eucharistiam quotidie ad cibum salutis accipimus; appetet uidem ex pluribus ipsiusmet Augustini, quibus affirmit: ⁷ Eucharistia panis nostrus quotidianus est. Ad pueros recens baptizatos hunc habuit sermonem: ⁸ Debet scire, quid accepistis, quid accepturi estis, quid QUOTIDIE accipere debeatis. Panis ille, quem videtis in altari, sanctificatus per verbum Dei corpus est Christi. Calix ille, immo, quod habet calix sanctificatum per verbum Dei, sanguis est Christi.

VII. MIRUM quantum tumultuantur ob proscriptionem falorum, ac pernicio-
forum dogmatum circa lectionem S. Scripturae. Docet exemplo Lutheri, & Calvini hic pseudopropheta utile esse, imo necessarium, ut ab omnibus legatur S. Scriptura; ac proinde ab omnis sexus, & ætatis homi-
nibus, à rudibus, à Sophistis, ab arrogan-
tibus. Præcipue autem vult eam legi à mu-
hierculis. Si ipsius stare oporterer judicio,
omnes aut legere, aut S. sibi biblia com-
parare non possunt, salute æternâ excide-

rent.

rent. Præcipua occupatio diebus Domini-
cis secundum ipsum, non debet esse fre-
quentatio SS. mysteriorum, non sacrum,
non vesperæ, non preces, conciones,
doctrina Christiana & similia, sed lectio
Scripturæ. Audire est sæpe ipsius devotos
patherice & graviter inveni in hanc con-
demnationem; planè quasi per ipsum exu-
lare jussum sit studium SS. literarum; fi-
delibusque crudeliter erupit sit cibus,
quo maximè deberent nutriti. At quis
unquam audivit fraudes & technas appo-
sitas magis ad perturbandum rudioribus
cerebrum? Ecclesia Romana, & Catholica
ad lectionem, studiumque SS. voluminum
animat, exstimat, exhortatur omnes, qui
quidem sunt hujus rei capaces. Illis autem,
qui minus ad hoc idonei sunt, prospicit
jubendo, ut Episcopi, Parochi, Sacerdo-
tes, Religiosi eos instituant, pascant, con-
cionibus adhortentur. Omnia autem haec
in quo alio demum consistunt, quam in
expositione, explicationeque eorum,
quaæ in SS. paginis docentur, imperatur
que? En igitur non tolli hunc cibum de-
bilioribus, sed frangi, ac comminui, ut
gustare eum possint, eoque nutriti. Le-
ctionem autem SS. librorum non conveni-
re nec prodeesse posse omnibus, ex ipsis
discere licet hebreis, apud quos, ¹ nisi
quis apud eos etatem sacerdotalis ministeri,
id est tricessimum annum implevisset, nec prin-
cipia Genseos, nec Canticum Cantorum, nec
hujus voluminis exordium, & finem legeve
permittebatur. Docuit de S. Scripturâ Au-
gustinus noster, omnes, qui temerè eamle-
gent, ² multis, & multiplicibus obscuritati-
bus, & ambiguitatibus decipi, aliud pro alio
sentientes: quibusdam autem locis, quid vel
falso suspicentur, non invenire; ita minirum
obscurè quedam dicta densissimam caliginem
oludere. Videamus quam aptè consoneret
Pater iste cum præcipuo Novatorum
principio, expresso per Lutherum, ubi
affirmat: ³ Scripturam esse facillimam, aper-
tissimam, sui ipsius interpretrem. Verum sup-
positâ veritate, que de se patet, & à Ma-
gistro nostro tradita fuit, quis probare
queat legi illam in idiomate vernaculo ab
hominibus nullâ literarum cognitione tinc-
tis, nec alterius linguae, quam popularis,
ac suæ gnaris? quis non dicit hujusmodi
homines, cuiuscunque demum sexus sint,
eam non temerè legere, si sine debità per-
missione, & sine consilio sui conscientiae ar-
bitri id faciunt? Omnes hæretici jactâ-
runt, doctrinas se suas Sacrae inædificare
Scripturæ. Jam inde ab Apostolorum æta-
te, ⁴ instabiles, & indocti depravant suo dam-

no sensum Scripturæ; maximè autem loca
intellectu difficulta sancti Pauli. Quot non
sunt loca Scripturæ, ex quibus, si solis
quis verbis inhæreat, nec plura nōrit,
commentarios Patrum non consulat, ve-
ram pietatem ac demissionem animo non
foveat; gravem offendiculi, atque erroris
ansam capiet. Audire hodiecum non pau-
cos v. gr. est, qui ut de comedione carnis,
quam diebus Veneris, & Sabbati faciunt,
se purgant, adducant diētum illud Mat-
thæi: XV. 11. Quod per os intrat, non inqui-
nat animam. Non adducerent id hanc in
rem, si legissent sanctum illum Patrem;
quem unicè celebrant laudibus, quin cog-
nōrint. Declaravit ille sèpium, abrogans
hoc diētum Servatorem institutum Judai-
cum, quo cibi quidam habebantur im-
mundi; quia omnia mundam mundis, & omnis
creatura Dei bona est; habuerunt quippe
hujusmodi effata vim figuræ, & umbræ;
æstimanda autem non sunt amplius post: ⁵
quam lux ipsa venit. ⁶ Eodem modo his
verbis suo jam tuæ ævo homines abu-
tentur. ⁷ Dicit Dominus: non quod intrat
in os vestrum vos coquinat, sed quod exit.
Audit hoc peccator, & gutam parat voraci-
tati: audit loc justus, & à ciborum discernen-
torum superstitione munitur. Videamus igitur,
num in tanto perperam intelligendi
periculo, injuriâ Pelagium riserit Hiero-
nymus, quod scripsisset: ⁷ Scientiam legis
etiam mulieres habere debere. Non sufficit
ad eam intelligendam habere versionem
ipsius in lingua vernacula: siquidem diffi-
cultas ex idiomate nasci solita sæpe est inter
ceteras minima.

2. ECCLESIA Romana non modò nun-
quam vetuit cuicunque etiam homini
Scripturæ autographum; imò nec anti-
quam, & Canoniam versionem latinam;
Quid? quod omnium eam manibus inse-
rit, cuperetque perpetuum in ejus lectione
poni studium. Latinitas adeò simplex est,
ut si linguam spectes, non sit liber facilior
intellectu, ideoque soli ab ejus lectione im-
pediuntur idiota. Neque disertè, ac om-
nino prohibitum est legere S. Scripturam
in linguis hodiernis, & vulgaribus; ac
rectè simul constitutum, ne id fiat sine fa-
cultate illorum ad quos pertinet, & sine
consilio Confessarii, qui vident, cui, &
quorum librorum lectio possit esse iniuti-
lis, immo & ipsorum vitio noxia; po-
suntque simul adstringere ad legendas sa-
nas ipsius interpretationes, & commenta-
ria. Verum nova in praesenti causa est,
eaque gravissima prohibendi severius,
quam unquam alias versiones SS. Scriptu-

(1) S. Hier. Prot. in Ezech. (2) de doctr. Chr. I. 2. n. 7. (3) in Praef. assert. artic. (4) 2. Pet. III.
16. (5) in Ps. CXXV. n. 6. (6) in Ps. X. n. 10. (7) Con. Pel. Dial. 1.

ræ in linguis vernacula. Quia nè una quidem extat, quæ sit authenticæ, fuerit que ab Ecclesia & examinata, & comprobata; nonnullis interea circumvolantibus, quæ infideles, malitiosæ, ac perverſæ sunt. Hoc quippe artificio rem suam agere cuperent sectarum coryphæ, fucum facientes imperitis, atque ex ipso veritatis fonte propinantes errorem. Hinc est, quod ab eō debacchentur contra proscriptionem cuiusdam, qui eo consilio novi instrumenti versionem nuper admodum molitus fuerat, exornans eam animadversoribus non ethicis, sed hæreticis; docens que sine hujusmodi lectiōne nemini ad Cœlum referari adiutum. Nihil ita primum, ac proclive est, quād demptis, adjectis, vel transformatis quibusdam syllabis locum aliquem vertendo depravare. S. Paulus ait: *non ego, sed gratia Dei mecum.* At illi sic ipsum inducunt loquentem; *non ego, sed gratia Dei, quæ est in me;* deducentes postmodum ex eo, quod homo non habeat partem ex bono; sed quod gratia se sola operetur. Omnes sectæ verterunt SS. biblia, exigentes illa ad præjudicatas opiniones suas, suōsque eisdem inferentes errores. Insigne versionum vernacularium exemplum dedit Lutherus versione suâ ex omni parte mendosâ; quæ nonnunquam paraphrasi & commentario similiōr est, quād versioni. Ex recentioribus exempli instar esse poterit illa quam Portoregalis excudit Montibus, fuitque adeò celebris, tantōq[ue] sub initium plausu excepta. Observemus solummodo ex ea, quæ in doctâ hâc Civitate scripsit literatus ille, qui serio, atque admirabili Scripturæ, & rerum eodem pertinentium studio vitam totam quantam consecravit. ¹ *Loco simpliciis versionis eorum, que Apostoli, & Evangeligraphi literis prodidere, conseruent commentariorum; audentique novi Testamenti nomen suis imponevere idēis, non timentes plagas intentatas in Apocalypſe illis, qui addunt ad verbum Dei, aut de eodem quid demunt.* Videatur totum illud caput. Erroribus, & malitiæ illius versionis non pa- rum in suâ addidit Quesnellus, novas in- vēhendo locorū alteraciones plebi com- muni imperceptibiles, trahens, contor- quensque s̄æpe s̄ensum ad stabiliendam pec- cati, damnationisque necessitatem. Verna- culae hujusmodi interpretationes fuerunt semper inter præcipuas hæresim scaturi- gines. Quapropter non Roma tantum, sed & Universitas Parisina s̄æpe eas repro-

bavit, ac interdixit. Audiamus insuper sapientissimum Clerum Gallicanum congregatum in Comitiis generalibus ad annum 1661, quomodo loquatur in epistolâ ad Alexandrum VII. Pont. M. directâ: ² *Lu- therus, ait ille, Calvinus, Beza, eorūmque sequaces, qui virus suum ex adulterata præfertim Sacrae Scripturæ, ac Divinorum Offi- ciiorum in familiarē lingua versione per insinuā sortis homines, & imperitam plebem diffeminārunt.* Non desunt, qui desiderent Canonicam, atque approbatam versionem vernaculam; verū illi non cogitant, versionem hanc, si exacta fuerit, inhærens verbis, atque omni ex parte fidelis, offensuram magis fore plebem, propterea quod ejus sensus plurimis in locis non adeò facile intelligendus sit, non cogitant de factis illis historicis, illisque loquendi for- mulis, quæ magnas in populo turbas cie- rent; non cogitant, nunquam fas fore tra- duci sacrum textum, aut Dei verbum ad- jiciendo, demendo, aut mutando quid, ad ejus scopum magis explicandum. Posito autem, quod Scriptura debeat legi; atque intelligi posse ab omnibus, non sufficeret eam traduci in paucas quasdam lin- guas patrias; oportaret insuper eam con- verti in suam cujusque dialectum; quarum plurimas unaquæque habet natio, eásque adeò à lingua meliori, atque emen- datiore diversas, ut alia propè lingua vide- ri possint. Quād absurdum autem tamque inde- cens hæres foret? Quantum offendicu- lum?

³ *LICEAT* nobis hâc indigitare, quis hâc in re sit sensus constans ac perpetuus græcorum Schismatistarum. Hi non ob- stante Spiritu scissionis, atque abalienatio- nis à latinis, quo tam validè agitantur, nobiscum tamen conspirant, firmiterque tenent ea quæ spectant authoritatem Ec- clesiæ, necessitatem Hierarchie, venera- tionem traditionis, & sensus Patrum, cha- racterem Sacerdotii, libros Canonicos, missæ Sacrificiū, SS. Eucharistiam, li- berratem arbitrii, valorem meritorum, necessitatem operum præter fidem, salu- tem, quæ non Christi solum, sed & nos- trum opus est, septem Sacramenta, suf- fragia pro defunctis, Sanctorum interces- sionem, usum & cultum imaginum, S. Lipsiana signum sanctæ crucis, & indulgen- tias. Unde certissime jactitare non possunt protestantes, facere sicutum græcam Ec- clesiā schismatīcam. Referamus eundem in censum, quod nolint versiones Scriptu-

(1) *Hist. Crit. du N. T. c. 60.* Au lieu d'une version simple des Ecrits des Evangelistes, & des Apôtres, ils ont fait un commentaire, & ils ont donné le nom de Nouveau Testament à leurs propres idées, sans craindre les playes, dont sont menacé &c. (2) Epist. Cle. Gall.

*Sensus Ec-
clesiae Gra-
ecæ de lectio-
ne Scriptu-
rae.*

rae in Græco vulgari. Jam inde à Photii
estate, cùm introductum fuit schisma, us-
que ad seculum XVII, aliam non habuere
Scripturam, omnésque Græci noluerunt
in aliâ eam lingua, quam communâ. Cyrillus
Lucarius Patriarcha, ut ipsi vocant, Con-
stantinopolitanus, emptus à quibusdam Hollandis
prædictiis, partes Calvinianorum
plexus fuit, cœpique conscriber eversio-
nem Testamenti novi in lingua vulgari.
Socium laboris habuit Maximum, qui ta-
men non idem est cum Margunio, ut vul-
go creditur; quâ de re adi epistolam in
fragmenta græca D. Irenæi à Pfaffio præ-
tensa. Verbo hæc excusa fuit Genevæ ad
annum 1638, sumptibus quorundam Hol-
landorum, & recusa Londini anno 1703.
Verum ut diligentissima fuerit, manit
tamen semper obscuri nominis inter græ-
cos, & deserta. In epistola cujusdam Je-
remiae Sacerdotis, quæ extat ad calcem
Chronicorum Philippi Cypriotti, recuso-
rum à Patre Bandurio in suo Orientali Im-
perio respondetur in hunc modum: Legi-
tur inter nos Testamentum nostrum eâ lingua,
quâ scriptum fuit: Barbara autem illa, inuti-
lisque verbo coempta fuit à nemine. Quid?
quod fuit postmodum hec versio ab ipsorum
Patriarchis eâ solùm de causâ prohibita,
quod conscripta esset dialecto vulga-
ri, ut author mihi fuit (testimonio quod
ad manu est) optimus, ac doctissimus
Sacerdos Panagisti τινωτεύς.

4 LUCARIUS ut cumulum adjiceret firmatæ jamtum pactioni Calvinismum inter suos disseminandi edidit falsam fidei professionem ; quasi hujusmodi aut amplectentur Græci , aut amplecti deberent fidem , consistentem in capitibus 18 , quæsisit quatuor . Occinuit classicum universa Græcia , duásque coëgit Synodos : alteram Constantinopoli anno 1638 ; intervenientibus ipsorum Episcopis , virisque Ecclesiasticis in quâdam dignitate constitutis , omnibus undequaque ad quatuor & quadraginta capita collectis : alteram Jassii in Hungariâ superiore anno 1642 . ritu pariter solemni celebratam ; ad quam legatos suos misit suam synodicam que direxit Parthenius , se ipsorum more , Novæ Romæ Archiepiscopum , & Patriarcham Oecumenicūm scribens . Ab hisce Synodis tota anathematum plausta conjecta fuere in Calvinianorum dogmata , omnesque iisdem adhærentes . Præterea viri duo doctrinâ celeberrimi Miletius , & Dositheus Catholica . At eo nondum tempore ab Hollandis allectus fuerat . Hæc pars apologiae Græcorum , quemadmodum eam ipse vocat , inserta modò reperitur ultimorum Conciliorum , titulum gerens *Synodi Ferropolitanae* . Verùm hic titulus in impressione Bucorestanâ non est , neque esse debet . Refert porro Dositheus acta Synodorum ante nominatarum . In primâ Constantinopolitanâ precedit Decrétum , quo duodenis vicibus anathema dicitur *Cyrillo cognomine Lucari* , quod confesserit tot hereticis doctrinis ; præceditque aliud anathema , ³ quod Ecclesiam Orientalem cum Calvino in impiis illis capitulis à Cyrillo editis consentire non sine summo piaculo dixerit . Alio percellit anathemate , quod dixerit , Deum ⁴ ante orbem conditum nonnullos elegisse ad gloriam , prædestinando eos nulla meritorum habità ratione ; alios ab æterno sine causâ rejecerit . Alio item , quod dixerit , ⁵ unumquemque habere quidem peccan-

Patriarcha Jerosolymitanus scripto proli-
xo rem eandem periturastrarunt. Ipsorum
opera deinde impressa fuere Bucoresti in
Wallachia, ad annum 1690. hoc titulo:
τεΜακρύτεροις Μελέταις &c. καὶ τὰν Καλβινικῶν
περιτάξιον, καὶ ἐφαπτόσταν, Κυρίλλα τὸ λα-
ζαργόν Αντιρρίους. Ετ Σοτ. Σεζ. . . ἐγχειρίδιον
κατὰ τῆς Καλβινικῆς Φρεονθλασσείας. Εν τῷ
περιφύμῳ πόλει Βενετίᾳ. Hic secundus
conscriptus est lingua græca communi;
alter vulgari. Primum ex quæstis erat;
an ab omnibus promiscue Christianis legenda
sit S. Scriptura. Affirmabat Cyrillus,
volebatque id esse necessarium, de quibusdam
saltim libris loquendo; quam responsionem
plurimis argumentis retundit Mele-
tius, observans primò, ¹ *adversari id*
consuetudini, quam à primis jam inde temporo-
bis Græca ienuit Ecclesia. Alterum quæ-
stum erat: *An perspicua sit Scriptura Christianis omnibus eam legentibus?* ² Cujus occa-
sione ostendit Meletius, quam longè
aberrent à verò Lutheri & Calvinii discipuli,
dum hoc affirmant, & quomodo hæc ra-
tione à Patrum omnium doctrinâ desili-
cant.

5. **Dositheus** in tractatu suo declarat primum, quām iustē jactitārint Calviniani faventem se habere sibi grācam Ecclesiam; assertique ex grē credi posse illam fidei professionem esse Cyrilli, ad-ducens loca complura ex ejusdem homi-iiis eidem planē contraria, atque prorsus Catholica. At eo nondum tempore ab Hollandis alleetus fuerat. Hec pars apo- logie Graecorum, quemadmodū eam p̄e vocat, inserta modō reperitur ultimo tomo Conciliorum, titulum gerens *Syno- lii Ierosolymitanæ*. Verūm hic titulus in impressione Bucoreſtianā non est, neq̄ue esse debet. Refert porro Dositheus acta Synodorum ante nominatarum. In primā Constantinopolitanā praeedit Decretum, quo duodenis vicibus anathema dicitur *Cyrillo cognomine Lucari*, quod consense-rit tot hæreticis doctrinis; praeeditque aliud anathema, quod Ecclesiam Ori-en-talem cum Calvino in impiis illis capitu-lis à Cyrillo editis consentire non sine summo piaculo dixerit. Alio percillit anathema, quod dixerit, Deum ante orbem conditum nonnullos elegisse ad gloriam, praedestinando eos nulla merito-rum habitā ratione; alios ab æterno sine causā rejicerit. Alio item, quod dixerit, unquamque habere quidem peccan-

(1) pag. 146. Ησή μὲ τότε ἐνεπίστεται εἰς τὸ συνέδια τῆς ἀκαδημίας μας, ὅπερ ἐπενέπλουτον ἦν ἀρχή; (2) pag. 148. Οὗτος τοῦ ἐμβοτάτης Λαζαρίδης τῷ Καλαβρίᾳ διεζέλετο, νὰ ἔχῃ καὶ μια δυστολὴν ἡ Σύνα γεγραφή &c. (3) pag. 20. Κυριλλοπότε ψήτικαν Λαζαρίδης πάτερ τῆς τεχνής αποτελοῦσαν Ἑλληστίαν, ἢ τὴν παραπόνων αὐτὸν τὰ φαλαίρια ἐπιγραφή καθεβοτοπογράφων τουφαραντίστων, ἀνάθημα. (4) pag. 21. τοῦ μετὰ ἀρχῶν Θεοῦ πρὸ παταβολῆς κομικής ἐλέγεται εἶ δέοντα, καὶ προσεύσι τέργαν χωρίς, τὸ δὲ πρὸ τῆς αἰώνια γενέθλου ἀποβιβλήκημένης ἀστίας χωρίς. (5) οὐδετέρος δὲ μηδεμίου. οὐ ἀπαιρέτη τας προφορικας, ηση ἐναγγελικας &c.

di, non autem bene operandi potestatem; contra doctrinam Scripturæ, quæ ait: *Si volueritis &c.* Sequuntur aucta Synodi Jafianæ, quæ non sine errore inter Concilia reponitur primo loco, sub titulo Concilii Constantinopolitani. In primo articulo continetur error hodiernus Græcorum de Spiritu Sancti processione. In ceteris omnibus reprobantur Calvinianorum errores; tertio damnantur, ¹ qui credunt, Deum predestinare ad infernum ante, quam habeat ullam causam; nec minus rejicitur opinio dicentium, Deum prædestinare ad gloriam, non habitâ operum ratione; non comprehenso dissidio, imò ne perspectis quidem Catholicorum ira opinantium rationibus. Præter capitula Cyrilli damnantur pariter quatuor quæsita, quorum uno contendebat, legendam esse ab omnibus Scripturam. Proponit postea Dositheus prolixam fideli professionem, ut omnes nō sint, quænam suæ sint Ecclesiæ dogmata. In hâc videri vel maximè potest, quanta sit Græcorum etiam Schismatistarum cum Latinis consensio, exceptis duntaxat paucis illis articulis, in quibus malitia aliena ob alios fines fatale hoc schisma invexit. Legitur capite tertio: ² *Quia prævidit bos quidem bene, illos autem male libero suo usuros arbitrio, eos aut prædestinavit, aut reprobarit. Ufsum autem liberi arbitrii hoc modo intelligimus; quod, cum gratia Divina illuminans, quam etiam prævenientem vocamus, luminis instar homini in tenebris sedenti affulgentis, à Divinâ bonitate omnibus concedatur; illis etiam qui ei locum dare (non enim nolentibus, sed volentibus prœdest.) & consentire in rebus ad salutem necessariis, quas impetrat, volunt per consequens etiam gratia concedatur specialis; quæ cooperante, viresque confirmando, & in Dei amore, hoc est in omni bono, quod a nobis Deus exigit, constantes efficiendo iustos facit, atque prædestinatis accenset. Gratiae autem obediere, & consentire nolentibus; atque ideo nec ea, quæ nos facere vult Deus, observanti- bus, liberisque arbitrio, quæ ad bonum sponte agendum à Deo nati sunt, ad Sathanæ consilia exequenda abutentibus incumbet derelictio in damnationem æternam.* Decimo sexto capite, ubi agitur de Eucharistiâ, & Transubstantiatione digressionem facit Dositheus, quæ per 40. fere paginas excurrit, neque habetur in Conciliis, aut alia quædam editione. Ostendit ibidem perpetuam Ecclesiæ Græcae cum Latinâ consensionem; infinitas congerit authoritates, duæ initio à Patribus antiquioribus ad hodiernos usque ipsorum Scriptores. Viginti minimum & quatuor clarissima loca proferuntur ex D. Joanne Chrysostomo: agnoscit ex his omnibus potest, an necessum sit S. hujus Patris sensum eruere ex epistola ad Cæsarium. Referuntur demum quatuor quæsita; probatque in primo Dositheus, debere quidem omnes ex apto interprete audire SS. Iibrorum argumentum; verandum autem esse illiteratis, nè eos legant in lingua maternâ, ob damna, quæ inde possint existere. Videamus ex his omnibus, quantum Calvinianis malum attulerit dolus adhibitus ad persuadendum, hodiernos Græcos suis noviratisibus esse conformes; dum contra permisit Deus, ut in de major quam unquam alias arriperetur occasio faciendi omnibus manifestum Ecclesiæ Latinae & Graecæ omnigenum in singularibus hisce capitibus consensum. In Bibliothecâ Jeronenſi Manuscripta (quæ nunquam adhuc absoluta, ad veriorem duplice ex capite reddendum suum titulum, semper fortassis manebit manuscripta,) oblata per codicem quendam Græcum recentiorem occasione prolixè differit de ineditâ hâc fidei professione, ad quam juvente Principe Bassarâba adstringere conabantur Presbyterum Stâlium Missionarium Walachia. Possent derivari inde in rem nostram animadversiones quedam haud levis momenti: sed latius nos hâc diffundere modò non vacat.

(1) ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τοῦ Θεοῦ ὑποτίθησιν ἀδικάτατον τυραννικὴν χειρόμενον ἔξοιτα, μόνη λέγων τῇ Θελήσει ἀντεῖ &c.

(2) pag. 30. πιστούμεν &c. ἀλλὰ ταῦτα μη προσθεῖται τῷ απότελσθαι χρηστούμενος, τέττας δὲ κακός, προσθεῖται, οὐ κατάκριψιν. Ενοργών δὲ τοι χρέον τὸ απετέλεσθαι εἴς, αὐτὴν διεῖται, καὶ φωτιστικόν χαρίστος, οὐ κατὰ παραδίκην προσεχαρούμενος (οὐ τοι τούτοις εἰκότες παρεῖ τὸ δίοις αγαθότος πότερον χωρίζειν, τοις βασικούσιν ὑπεκτινά ταῦτα (καὶ γάρ τοι τοι δίλογοι, αλλὰ τοι δίλογοις ὠφέλει) καὶ συγκαταβούντος εἰς ἐκεῖνα ἔντελτα τοι προστετακούσιν αγαθούτας διωρθεῖσθαις, κατίσκοντες χρόνον, προσενέργειαν, κατατηναστούσας, γράμματος προστοιτος τοι Θεού μάρτυρε, τὸν δικαίον τοι, προσθεῖται τοι μάρτυρες αὐτῶν (αὐτοὶ προτεταγμένοι χρηστούμενοι τελεῖται) ἀποτελεῖσθαι, δικαιοῖ, καὶ προσρουπίσθαι πάντα, τοις δὲ τοι δίλογοις ὑπάρχουσιν, κατεγκυρωθεῖσται τοι χαρίστος, καὶ δια πάντος εὖ ἀ Θεούς βελτιστημένης λεγόμενης τρέψει, καὶ &c. &c., γινεται τη προσεχούσῃ εἰς ἄδειαν κατάκριψιν.

FINIS LIBRI DECIMI QUINTI.

HISTORIÆ THEOLOGICÆ
LIBER XVI.

*Referuntur denique doctrinæ SS. Patrum aliorumque Scriptorum quinti
sæculi, posteriorum Augustino.*

POSTREMAM colligendis opinionibus, tuis, hujus nostræ sortis causam nos esse, quæ prioribus sæculis in his materiis cùm verùm quidem sit, ⁴ primi peccati pœviguere, manum imposituris offerunt se nō neminem liberari; nisi per grariam Domini-denum Authores, qui sæculo sto post ni nostri JESU Christi præparatam, & præ-Augustinum florueré. In declarandis, destinatam in aeterno consilio Dei; at viciissim tuendisque ipsius doctrinis ceteris ferre verum sit: prædestinationem filiorum Dei, palmarum præcipit D. Prosper. De illius & coheredum Christi non pertineat ad eos, ad ipsum Augustinum epistolâ, quâ eum qui à justitia ad iniquitatem, à fide ad impietatem transiere. Est itidem verum, homines sine penitentiâ mortuos, idéoque per istam præoperantem, & cooperantem gratiam liberum non impediatur arbitrium, alibi damnatos non ex eo necessitatem pereundi ba-jantum, quantum satis erat, disputatum est. Alteram eâ super re scripsit ad Russinum, gratiæ necessitatem propugnans, vocatio-nemque ad fidem demonstrans esse gratui-tam; neque tamen ullum hoc pacto inve-hi facti genus; blasphemiam autem ¹ quod querunt, & relicti sunt, & ex bono in mā-gratia Dei secundum meritum hominum der, Apostolicae Sedis auctoritate, & Africano-rum Conciliorum vigilantiâ jamtum esse præ-damnatam. Retundit hic optimè impac-tam Augustino calumniam, à dicentibus, ² eum liberum arbitrium penitus submovere; & duas humani generis massas constituere; quarum alia sit, alia non sit damnata; quando non nisi ipse unam solam admitte-ret, eamque totam per primum peccatum damnatam. Id, quod toties explicuerit, ut de contrario accusari non nisi summâ pos-fit temeritate. ³ Omnes una massa luti facti sumus, quod est massa peccati; eadem massa omnes involvit. Cùm autem paulo post in-digna prodiérer accusatio quorundam li-brorum Augustini, dissolvit Prosper om-nem difficultatem signifikatam, in responsu. ad object. & calum. Gallorum.

D. Prosper
vindicat
Augusti-
num.

Argumenta
adversario-
rum.

Responso
D. Prosp-
ri.

2. CONTENDEBANT in primis his in objectionibus adversarii idem esse Præde-s-tinationem & fatum; idéoque S. Patrem fatum prædicare; omnemque hominibus spem eripere, docendo, quod pendeant omnia ex eo, quod simus jamtum vel Ce-jo, vel inferno destinati. Prosper Catho-licam Magistri sui doctrinam non defen-dit, respondendo, massam suisse condem-natam; posséque supremum arbitrium suo libitu inde vala effingere vel in honorem, vel in contumeliam. Sed insinuando po-

(1) S. Prosp. edit. Par. ann. 1711. pag. 87. (2) ibid. n. 89. (3) Aug. de quaest. 83. qu. 68. n. 2. epist. 194. n. 4. (4) pag. 205 - 207 - 210. 216 - 220.